

БАНК АЖБОРОТНОМАНИ

БАНК ХОДИМЛАРИ, ИШБИЛАРМОНЛАР ВА ТАДБИРКОРЛАР ГАЗЕТАСИ

1995 йил январдан бошлаб нашр этилмоқда

№ 43 (546) 2006 йил 25 октябр

КЕЛАСИ ЙИЛНИНГ УСТУВОР ИНВЕСТИЦИЯ ЛОЙИХАЛАРИ

Ўзбекистон 2007 йилда 78 та инвестиция лойиҳаси бўйича 1,018 млрд. АҚШ доллари миқдорида чет эл инвестицияларини ўзлаштиришни режалаштирмоқда. Бу режа Ўзбекистон Президенти Ислон Каримов қарори билан тасдиқланган келаси йил инвестиция дастурида назарда тутилган.

Мўлжалланган ҳажм доирасида чет эл кредитлари ҳисобидан ҳукумат кафолати остида 36 та лойиҳа бўйича 325,6 млн. АҚШ доллари, бевосита чет эл инвестициялари ҳисобидан 41 та лойиҳа бўйича 692,7 млн. АҚШ доллари ўзлаштириш режалаштирилмоқда.

Тўққизта лойиҳа бўйича 424,4 млн. АҚШ доллари миқдоридаги энг катта ҳажмли чет эл инвестицияларини ёнилғи-энергетика секторида ўзлаштириш мўлжалланмоқда. Шундан 418,7 млн. АҚШ доллари нефт ва газ тармоғидаги етти та лойиҳага чет эл компанияларининг тўғридан-тўғри инвестициялари ҳисобидан сарфлаш кўзда тутилган.

Хусусан, Россиянинг «Лукойл» миллий компанияси Бухоро вилоятидаги Кандим гуруҳига кирган газ конларини

ўзлаштириш бўйича баҳоси 995,2 млн. АҚШ доллари тенг лойиҳани ҳамда Устюртда геология-қидирув ишларини (2007 йилда 170 млн. АҚШ доллари) амалга оширишни давом эттиради.

«Газпром» ОАЖ Устюрт минтақасида 2006-2008 йилларда инвестициялар умумий ҳажми 260 млн. АҚШ доллари тенг бўлган геология-қидирув ишларини амалга оширишга 2007 йилда 99,2 млн. АҚШ долларини инвестициялайди.

Швейцариянинг Zeromax GmbH компанияси Ўзбекистоннинг Жануби-ғарбидagi Ҳисор минтақасида баҳоси 400,5 млн. АҚШ доллари тенг бўлган нефт ва газ конларини қазилани давом эттиради. 2007 йилда 58 млн. АҚШ доллари миқдорида инвестицияларни ўзлаштириш

режалаштирилган.

2007 йилда Малайзиянинг Petronas компанияси Сурхондарё вилоятидаги Бойсун газ инвестиция блокинн ўрганиш бўйича умумий қиймати 47,8 млн. АҚШ доллари тенг бўлган лойиҳага 20 млн. АҚШ долларини инвестициялайди.

Хитойнинг CNODC компанияси келгуси йилда бешта нефт ва газли блокда умумий қиймати 2010 йил охиригача 208,5 млн. АҚШ доллари тенг бўладиган геология-қидирув ишларига киришишни мўлжалламоқда. Мўлжалланган ишларни амалга ошириш учун инвестор келгуси йилда 26 млн. АҚШ доллари сарфлаши керак.

«Ўзбекнефтегаз» МХК, Россиянинг «Лукойл Оверсиз», Малайзиянинг Petronas, Кореянинг KNOC ва Хитойнинг CNPC компанияларидан иборат инвесторлар консорциуми 2007 йилда Орол денгизининг Ўзбекистонга қарашли қисмида баҳоси 99,8 млн. АҚШ доллари тенг бўлган геология-қидирув ишларига маҳсулотни тақсимлаш битими асосида киришади. 2007 йилда шу мақсадлар учун 33 млн. АҚШ доллари сарфлаш режалаштирилмоқда.

(Давоми 2-бетда).

БУ СОНДА:

2

Жиддий лойиҳаларга катта ёрдам

3-6

«Ипотека тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни

1

Кичик бизнес ривожига банк хизматларининг ўрни

Чет эл валюталарининг сўмга нисбатан курси

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки 2006 йил 24 октябрдан бошлаб валюта операциялари бўйича бухгалтерия ҳисоби, статистик ва бошқа ҳисоботларни юритиш, шунингдек, божхона ва бошқа мажбурий тўловлари учун хорижий валюталарнинг сўмга нисбатан қуйидаги қийматини белгилади:*)

1 Австралия доллари	934,63
1 Англия фунт стерлинги	2312,43
1 Дания кронаси	208,91
1 БАА дирҳами	335,46
1 АҚШ доллари	1232,05
1 Миср фунти	215,04
1 Исландия кронаси	18,13
1 Канада доллари	1092,05
1 Хитой юани	156,01
1 Кувейт динори	4261,53
1 Россия рубли	45,75
1 Украина гривнаси	243,97
100 Ливан фунти	81,51
1 Малайзия ринггити	335,39
1 Норвегия кронаси	184,51
1 Польша злотийси	403,03
1 Сингапур доллари	783,85
1 СДР	1812,20
1 Туркия лираси	845,03
1 Швеция кронаси	168,67
1 Швейцария франки	980,07
1 ЕВРО	1556,70
10 Жанубий Корея вонн	12,86
10 Япония иенаси	104,15

*) Валюта қийматини белгилаш чоғида Ўзбекистон Республикаси Марказий банки мазкур валюталарни ушбу қийматда сотиш ёки сотиб олиш мажбуриятини олмаган.

«ИПАК ЙЎЛИ» БАНКИНИНГ ИНВЕСТИЦИЯ ПОРТФЕЛИ 2,5 МЛРД. СЎМНИ ТАШКИЛ ҚИЛДИ

Қимматли қоғозлар бозорининг анъанавий фаол иштирокчиси бўлган «Ипак йўли» банки йирик инвестор ва эмитент сифатида иш олиб бормоқда. Банк матбуот хизматининг маълумотларига қараганда, шу йил 1 сентябр ҳолатига банкнинг инвестиция портфели 2,5 млрд. сўмни ташкил қилди.

Банк жами 30 млрд. 500 млн. сўм миқдорида депозит сертификатлар эмиссиясини амалга оширди. Ҳозирги вақтда 4 млрд. сўм миқдорида депозит сертификатларнинг 11-эмиссияси жойлаштирилмоқда, шулардан 3 млрд. сўмликдан кўпроғи жойлаштириб бўлинди.

Шу билан бир қаторда банк ўз мижозлари учун қимматли қоғозларни олиш-сотиш бўйича хизмат кўрсатиш (брокерлик хизмати), эмитент компаниялар облигациялари ва акцияларини бирламчи жойлаштириш ҳамда уларга корпоратив облигациялар иккиламчи бозорида хизмат кўрсатиш (андеррайтинг хизматлари), РЕПО операциялари, ишончли бошқарув, шунингдек молиявий маслаҳатлар бериш ишларини амалга оширмоқда. Чунончи, банк Ўзбекистондаги «Coscom» ҚК, «ОМК»

ОАЖ, «Карвонбозор» ЁАЖ, «Тезинтом» ҚК, «Marvel Juise», «Карвон Кийим Элит» МЧЖ сингари компаниялар корпоратив облигацияларини чиқариш бўйича андеррайтер бўлди.

Банк қарз воситалари иккиламчи бозорида корпоратив облигациялар билан операцияларни, корпоратив қарз воситаларининг биржадан ташқари битимларини, даромадлиги қатъий белгиланган воситалар инвестиция портфелини шакллантириш бўйича маслаҳатлар беришни таклиф қилмоқда.

Банк сентябр ойи охирида бўлиб ўтган «Ўзбекистон ва Марказий Осиё мамлакатлари қимматли қоғозлар бозори. Эмитентлар ва инвесторлар учун имкониятлар» биринчи халқаро конгресс ташкилотчилари ва ҳомийларидан бири бўлди.

Эслатиб ўтамоғимиз, «Ипак йўли» банки 16 йилдан кўпроқ вақтдан бери Ўзбекистоннинг молия бозорида муваффақиятли ривожланиб келмоқда. Бу даврда мижозлар сони, шунингдек кўрсатилган хизматлар сони ва кўлами тўхтовсиз ошиб бормоқда. Масалан, агар 2005 йил 1 сентябр ҳолатига банк мижозларининг сони 26900 нафар бўлган бўлса, 2006 йил 1 сентябр ҳолатига улар 62 мингдан ошди.

Галина ЗАРЕЦКАЯ.

«ФАЛЛАБАНК» АКТИВЛАР УЛУШИНИ КЎПАЙТИРДИ

Дон саноати мажмуиға қарашли корхоналарни кредитлашга ихтисослашган «Фаллабанк» республика акциядорлик-тижорат банкининг активлари 2006 йил январ-сентябр ойларида 40,5 фоиз кўпайди ва 102,176 млрд. сўмни ташкил қилди.

Хусусан, банкнинг даромад келтирадиган активлари шу йил тўққиз ойи ичида 44,6 фоиз ўсиб, 59,234 млрд. сўмга, шу жумладан кредит портфели 40,4 фоиз кўпайиб, 81,859 млрд. сўмга етди.

«Фаллабанк»нинг мажбуриятлари ҳисобот даврида 55,7 фоиз ўсиб, 84,04 млрд. сўмга, шу жумладан юридик ва жисмоний шахсларнинг депозит ҳисобварақларидаги қолдиқ 55,8 фоиз кўпайиб, 33,869 млрд. сўмга етди.

Банкнинг ўз сармояси 6,1 фоиз ўсиб, 19,902 млрд. сўмга етди. Шундан шакллانган устав сармоясига 6 млрд. сўм тўғри келади. Устав сармояси номинали 100 сўм бўлган 56 млн. дона оддий ва 4 млн. дона имтиёзли акцияни қарийб 10 минг акциядор ўртасида жойлаштириш ҳисобига шакллантирилган.

Сентябр ойи охирида «Фаллабанк» умумий номинал қиймати 2 млрд. сўм бўлган, 2 млн. дона имтиёзли ва 18 млн. дона оддий акция-

ни чиқариш билан таъминланган 12-акциялар эмиссиясини жойлаштиришга киришди. Уларни сотиш устав сармоясини 33,3 фоиз кўпайтириб, 8 млрд. сўмга етказиш имконини беради.

Илгари хабар қилинганидек, 2005 йил якунлари бўйича банк оддий акцияга номиналнинг йиллик 25 фоизи ҳисобидан ва имтиёзли акцияга 50 фоиз ҳисобидан дивидендлар тўлаган эди. Хусусан, бу мақсадлар учун 1,592 млрд. сўм сарфланди. Бу эса 2005 йил якунлари бўйича олинган соф фойданинг 56,34 фоизини ташкил қилди.

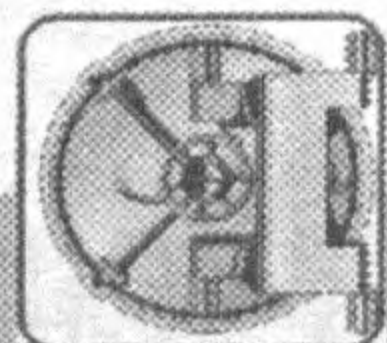
«Фаллабанк» 1994 йилда ташкил этилган бўлиб, ҳозирги вақтда Ўзбекистондаги ўн та энг йирик молия-кредит институтининг биридир. Унинг таркибида 32 та филиал, 74 та минибанк ва 150 та жамғарма касса бор. Банк мижозлари 63,8 минг юридик ва жисмоний шахсдан иборат.

Диёр КОМИЛОВ.

АҚШ доллари ва евронинг ваколатли банклар томонидан айирбошлаш шохобчаларида 2006 йил 24 октябр ҳолатига ўзбек сўмига нисбатан жорий этилган курси

Банк номи	АҚШ доллари		Евро	
	Харид	Сотиш	Харид	Сотиш
ЎзР ТИФ МБ	1237,00	1239,00	1557,00	1577,00
«Асака» банки	1237,00	1239,00	1563,00	1566,00
«Ўзсаноатқурилишбанк»и	1237,00	1239,00	1540,00	1550,00
«Пахта Банк»	1237,00	1239,00	1560,00	1565,00
«Халқ банк»и	1237,00	1239,00	1557,00	1567,00
«Ипотекабанк»	1237,00	1239,00	1557,00	1565,00
АБН АМРО банк МБ Ўзбекистон А.Ж.	1237,00	1238,00	1559,00	1562,00
«UzKDBбанк»	1237,00	1239,00	1566,00	1579,00
«Фаллабанк»	1237,00	1239,00	1557,00	1564,00
«Трастбанк»	1237,00	1239,00	1557,00	1567,00
«Алп Жамол банк»	1237,00	1239,00	1560,00	1566,00
«Алоқабанк»	1237,00	1239,00	1539,80	1562,90
«У-Т банк»	1237,00	1239,00	1560,00	1580,00
«Туронбанк»	1237,00	1239,00	1558,00	1565,00
Ўзбекистон-Германия «Сафдогар» АТБ	1237,00	1239,00	1557,00	1570,00
«Ипак йўли» банки	1237,00	1239,00	1562,95	1565,48
«Микрокредитбанк»	1237,00	1239,00	1563,00	1565,00
«Туркистон» банк	1237,00	1239,00	1550,00	1575,00
«Даврбанк»	1237,00	1239,00	1555,00	1565,00
«Кредит-Стандарт» банки	1237,00	1239,00	1557,00	1579,00
«Капитал банк»	1237,00	1239,00	1556,80	1580,00
«Содерат банк»	1237,00	1239,00	1540,00	1560,00
«Хамкорбанк»	1237,00	1239,00	1557,00	1577,00
«Универсалбанк»	1237,00	1239,00	1562,00	1565,00
«Парвинабанк»	1237,00	1239,00	1555,00	1557,50

КЕЛАСИ ЙИЛНИНГ УСТУВОР ИНВЕСТИЦИЯ ЛОЙИХАЛАРИ

(Давоми. Боши 1-бетда).

Кореянинг KOGAZ компанияси келгуси йилда Устурдаги «Сургил» кони-ни комплекс ишлашга киришади. Бунда инвестицияларнинг умумий ҳажми 960 млн. АҚШ долларини, 2007 йилдаги инвестициялар ҳажми эса 12,5 млн. АҚШ долларини ташкил қилади.

Келгуси йилда Ўзбекистон тўқимачилик саноатини ривожлантиришда, дастурга мувофиқ, 19 та лойиҳа бўйича 93,2 млн. АҚШ доллари миқдорида тўғридан-тўғри инвестицияларни, шу жумладан «Ўзбекенгилсаноат» ДАК дастури доирасида ўн та лойиҳа бўйича 73,4 млн. АҚШ долларини ўзлаштириш режалаштирилмоқда.

Алоқа тармоғида учта лойиҳа бўйича 17,1 млн. АҚШ долларини ўзлаштириш мўлжалланган бўлиб, шулардан 101,9 млн. АҚШ доллари миқдоридаги инвестициялар уяли алоқа операторларининг улушини ташкил этади. Хусусан, «Ўздунроби-та» компанияси (акцияларининг 76 фоизи Россиянинг МТС компаниясига қарашли) тармоқни ривожлантиришга 86,9 млн. АҚШ доллари, «Coscom» ҚК (акцияларининг 85 фоизи АҚШнинг МСТ компаниясига қарашли) 15 млн. АҚШ долларини инвестициялашни режалаштирмоқда.

Транспорт секторида 2007 йилда 97,1 млн. АҚШ доллари миқдорида инвестициялар ўзлаштириш режалаштирилмоқда. Хусусан, темир йўл транспорти соҳасида Япониянинг JBC компанияси маблағлари ҳисобидан (66,5 млн. АҚШ доллари) Тошгузар-Бойсун-Қумқўрғон линиясидаги тоғ участкаси қурилиши, шунингдек Германия KfW банкининг 25,3 млн. евро миқдоридаги кредити ҳисобидан Тошкент-Ангрен темир йўлини электрлаштириш давом эттирилади.

Ижтимоий соҳага 2006 йилга 96,3 млн. АҚШ доллари ҳажмида чет эл инвестициялари сарфланади. Хусусан, халқаро молия институтлари томонидан ҳукумат кафолати остида берилган маблағлар

ҳисобидан социал объектларни (мактаблар, касалхоналар, қайта тиклаш марказларини) зарур ускуналар билан жиҳозлаш лойиҳаларини амалга оширишга киришиш режалаштирилмоқда.

Ирригация-мелиорация лойиҳаларини ҳамда аграр сектордаги лойиҳаларни амалга ошириш юзасидан 2007 йилда етти та лойиҳа бўйича 28,74 млн. АҚШ долларини ўзлаштириш режалаштирилмоқда. Хусусан, Аму-Занг каналининг насос станцияларини реконструкция қилиш давом эттирилади. Бунда чет эл инвестицияларининг умумий ҳажми 73,2 млн. АҚШ долларига (2007 йилда 12 млн. АҚШ долларига) тенг бўлади. Иккита кичик ГЭС учун умумий баҳоси 15,9 млн. АҚШ долларига тенг бўлган (2007 йилда 3,7 млн. АҚШ долларига) энергия агрегатлари ўрнатилади.

Илгари хабар қилинганидек, жорий йилда Ўзбекистон 145 та инвестиция лойиҳаси бўйича 960,7 млн. АҚШ доллари ҳажмида чет эл инвестицияларини ўзлаштиришни мўлжаллаштирмоқда. Чет эл кредитлари ҳисобидан ҳукумат кафолати остида 366,1 млн. АҚШ доллари, тўғридан-тўғри чет эл инвестициялари ҳисобидан 594,6 млн. АҚШ доллари ўзлаштирилади.

Расмий статистика маълумотларига кўра, 2006 йил январ-июн ойларида ўзлаштирилган чет эл инвестициялари ҳажми 2005 йилнинг шу давридагига қараганда 12,8 фоиз кўпайиб, 298,7 млн. АҚШ долларига етди, шу жумладан Ўзбекистон ҳукуматининг кафолати остида жалб этилган инвестициялар 82,2 млн. АҚШ долларини (+ 5,8 фоиз), тўғридан-тўғри инвестициялар ҳажми 216,5 млн. АҚШ долларини (+19,8 фоиз) ташкил этди.

Сарфланган капитал маблағлар умумий ҳажмида чет эл инвестицияларининг салмоғи 2005 йил январ-июн ойлари якуни бўйича 20,1 фоиз ўрнига 22,2 фоизгача кўпайди.

ЖИДДИЙ ЛОЙИХАЛАРГА КАТТА ЁРДАМ

Ўзбекистон ҳукумати республика Тикланиш ва тараққиёт жамғармаси маблағлари ҳисобидан умумий қиймати 415,3 млн. АҚШ долларига тенг бўлган қатор инвестиция лойиҳаларини амалга оширишни режалаштирмоқда, деб хабар қилишди Вазирлар Маҳкамасидан.

Ҳукумат вакили Ўзбекистон Президентининг махсус қарори билан 2007 йилда Ўзбекистон Тикланиш ва тараққиёт жамғармаси маблағларини жалб этган ҳолда амалга ошириладиган саккиз та инвестиция лойиҳаси тасдиқланганлигини таъкидлади.

Хусусан, бу рўйхатга тоғ-кон, нефт ва газ, кимё, ирригация тармоқларидаги лойиҳалар, шунингдек йўловчи транспорти сотиб олиш лойиҳаси кирган.

Дастурга мувофиқ мазкур лойиҳаларни амалга ошириш учун жамғарманинг 148,9 млн. АҚШ доллари миқдоридаги маблағларини, бирлашмалар ва корхоналарнинг 125,9 млн. АҚШ доллари миқдоридаги ўз маблағларини, шунингдек маҳаллий ва чет эл банкларининг 112,5 млн. АҚШ доллари миқдоридаги кредитларини жалб этиш лойиҳалаштирилмоқда.

Дастур доирасида Олмалик КМК «Хандиза» ва «Учкулоқ» конларининг баҳоси 71,2 млн. АҚШ долларига тенг бўлган полиметалл рудаларини қайта ишлашни амалга оширишни режалаштирмоқда, «Ўзбекнефтьгаз» МХК Помук конида баҳоси 59 млн. АҚШ долларига тенг бўлган компрессор станцияси қурилишини ҳамда «Денгизкўл» конидаги ҳамроҳ газларни ишлаш бўйича баҳоси 73,4 млн. АҚШ долларига тенг бўлган лойиҳани амалга оширишни мўлжалламоқда.

Кимё тармоғида жамғарма маблағларини жалб этган ҳолда учта лойиҳани амалга ошириш: «Электркимёсаноат» ОАЖда ва «Фарғонаазот» ОАЖда умумий баҳоси 53 млн. АҚШ долларига тенг бўлган аммиак агрегатини реконструкция қилиш, шунингдек Тойбоғатой кони негизида баҳоси 72,3 млн. АҚШ долларига тенг бўлган калий ўғитлари за-

води қурилишини амалга ошириш режалаштирилмоқда.

Аниқ мақсадли дастурга Қарши насос станциялари каскадини таъмирлаш бўйича баҳоси 28,7 млн. АҚШ долларига тенг лойиҳа ва Тошкент автобус парки саройи учун баҳоси 57,6 млн. АҚШ долларига тенг 300 та Mercedes-Benz автобуслари сотиб олиш ҳам киритилган.

Устав сармояси 1 млрд. АҚШ долларига тенг бўлган Ўзбекистон Тикланиш ва тараққиёт жамғармаси шу йил май ойида Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони билан ташкил этилди. Республика Молия вазирлиги, шунингдек мамлакатнинг бешта энг йирик тижорат банклари - ЎзР ТИФ Миллий банки, «Асака» банки, «Ўзсаноатқурилишбанк»и ва «Ипотекабанк» жамғарманинг муассислари бўлди.

Ҳукумат қарорига мувофиқ, Ўзбекистон ҳудудида ўзлари учун гоят муҳим бўлган инвестиция лойиҳаларини амалга оширишдан (биргаликда молиялашдан) манфаатдор халқаро ва чет эл жамғармалари ва инвесторлари ҳам жамғарманинг ҳаммуассислари бўлиши, ушбу молия институтларининг вакиллари жамғармани бошқариш Кенгаши таркибига кiritилиши мумкин.

Жамғарма иқтисодиётнинг энг муҳим тармоқларини модернизациялаш ва техника билан қайта қуrollантириш лойиҳалари амалга оширилишини таъминлаш, мамлакатнинг жушқин, барқарор ва мувозанатли тарзда ижтимоий-иқтисодий ривожланишига эришиш, шунингдек самарали таркибий ва инвестиция сиёсатини амалга ошириш мақсадида ташкил этилган.

**Материаллар
«Туркистон-пресс» НАА
томонидан тайёрланди.**

МИЛЛИЙ БАНК: ИЖОБИЙ ДИНАМИКА КУЗАТИЛМОҚДА

Банкнинг жамоатчилик билан алоқалар бўлимидан хабар қилишлари, шу йил 21 октябрда ЎзР ТИФ МБ Бошқарувининг 9 ойлик иш якунларига бағишланган мажлиси бўлиб ўтди.

Мажлисида банк фаолиятида ижобий ўзгаришлар юз берганлиги, унинг ривожланишида ижобий динамика кўзга ташланганлиги қайд этилди. Чунончи, банкнинг умумий сармояси йил бошидан бери 20 млрд. сўмга кўпайиб, 490 млрд. сўмни ташкил этди, соф фойда эса ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан 45 фоиз кўпайди. Банк кредит портфелининг ҳажми 2 трл. 258 млрд. сўмга, шу жумладан, чет эл валютасидаги кредит портфели 1625 млн. АҚШ долларига етди.

Ҳозирги вақтда кичик бизнесни қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш дастури доирасида қиймати 429,9 млн. АҚШ долларини ташкил этадиган 146 та лойиҳа молиялашга қабул қилинган. Банкнинг ўз маблағлари ҳисобидан берилган кредитлар ҳажми 76,5 млрд. сўмни ташкил этди, Имтиёзли кредитлаш жамғармаси маблағлари ҳисобидан тахминан 1,0 млрд. сўм, кишлқ хўжалик маҳсулоти учун ҳақ тўлаш жамғармаси ҳисобидан 44,7 млрд. сўм микрокредит берилиб, шуларнинг 37,2 млрд. сўми пахта етиштиришга ва 7,5 млрд. сўми дон етиштиришга ажратилди.

Иқтисодий муҳит ўзгариб бораётган бир шароитда банк ўз фаолиятини хўжалик юритувчи субъектлар ва жисмоний шахсларнинг юқори сифатли банк хизматларига тобора ошиб бораётган эҳтиёжларини мумкин қадар кўпроқ қондиришга қаратди.

Банк касалларига нақд пул маблағлари тушишини кўпайтириш мақсадида, таклиф қилинаётган маҳсулотларни такомиллаштириш ҳамда фуқароларнинг эҳтиёжларини қондиришга қаратилган янги маҳсулотларни жорий этиш ҳисобидан янги омонатчилар жалб этиш ва уларнинг ҳисобварақларидаги қолдиқларни кўпайтириш ишлари давом эттирилди.

Банкнинг бу соҳадаги фаолияти аҳоли депозитлари ҳажмини 174,6 млрд. сўмгача ошириш имконини берди. Бу эса йил бошидагига қараганда 41,6 млрд. сўмга кўпдир.

Аҳолининг бўш турган маблағларини жалб этишда пластик карточкалар воситасида нақд пулсиз ҳисоб-китоблар тизимига муҳим ўрин берилмоқда.

Чунончи, жорий йилнинг 9 ойи мобайнида қўшимча равишда 287,7 минг дона карточка муомалага чиқарилиб, уларнинг умумий сони 833,9 минг донага етказилди. Бу карточкалар ёрдамида амалга оширилган операциялар ҳажми эса ҳисобот даврида 40,4 млрд. сўмдан кўпроқни ташкил қилди. Сўм карточкаларни тўлов воситаси сифатида қабул қиладиган савдо-сервис корхоналари сони 1567 тага етказилиб, уларда 1644 та савдо терминали ўрнатилади.

Ташқи иқтисодий фаолият чет эл банклари ва халқаро молия институтлари билан ҳамкорликни янада ривожлантириш ва чуқурлаштиришга қаратилди. Бугунги кунда Миллий банк вакиллик тармоғи 612 та банкни қамраб олган бўлиб, шуларнинг 584 таси дунёдаги 72 мамлакатда ва 28 таси Ўзбекистонда жойлашган. Жорий йилда Фарбий Европа, АҚШ ва Осиёнинг етакчи банклари билан савдо ва лойиҳани молиялаш, тўлов операциялари, кичик бизнесни молиялаш, газначилик операциялари, чакана банк хизматлари ва бошқа соҳаларда ҳамкорликни ривожлантириш масалалари юзасидан қатор музокаралар ўтказилди.

Мажлисида банк ишидаги оператив қарорлар қабул қилишни талаб қиладиган айрим камчиликлар ҳам кўрсатиб ўтилди.

Галина ЗАРЕЦКАЯ.

КЕНГ ИМКОНИЯТЛАР НАМОЙИШИ

Яқинда пойтахтимиздаги «Ўзэкспомарказ»да Иккинчи халқаро Ўзбекистон пахта ярмаркаси бўлиб ўтди. Икки кун давом этган мазкур ярмаркада дунёдаги 35 та давлат вакиллари иштирок этишди. Улар мамлакатимиздаги пахта саноати етакчилари, давлат ташкилотлари ва текстил корхоналари вакиллари ҳамда савдо агентлари билан учрашиб, юртимиз пахта комплексининг ривожланиш стратегияси билан танишдилар.

Маълумки, Ўзбекистон халқаро пахта бозорининг муҳим иштирокчиларидан бири бўлиб, жаҳонда пахта экспорти бўйича иккинчи ўринда ва етиштириш бўйича бешинчи ўринда туради. Бу эса, дунё бозорида ўзбек пахта толасининг рақобатбардошлиги ҳамда мавқеининг ошиб бориши тўғрисида гапиришга имкон беради. Бугунги кунда мамлакатимизда экспорт қилинадиган пахта толасини етказиб беришни самарали ташкил этиш мақсадида, ташқи савдо компаниялари томонидан Бухоро, Сирдарё, Қашқадарё, Наманган ва бошқа вилоятларда жойлашган минтақавий пахта терминаллари ташкил этилган. Ҳозирда ташқи савдо компаниялари пахтани сотишда «франко-омбор» шартини қўлламоқдалар.

Ярмарканинг муҳим жиҳати шундаки, унда қатнашиш учун таклиф қилинган ўзбек толаси истеъмолчилари - Россия, Ҳиндистон, Хитой, Покистон, Туркия, Корея, Бангладеш, Италия, Индонезия ва Малайзия бошқа

ҳамкор давлатларнинг савдо агентликлари ва текстил корхоналари вакиллари ярмарка савдоларининг иштирокчилари бўлишди. Улар «Ўзэкспомарказ» павильонларида намоиш этилган ўзбек пахта толаси намуналари билан танишиб, жами 1 млн. 700 минг тонналик пахта толаси экспорти юзасидан шартномалар имзолашди. Шунинг 600 минг тоннасини 2006 йилги пахта ҳосили ташкил қилса, 1,1 млн. тоннаси 2007-2008 йиллар ҳосилидир. Ярмарка давомида пахта толасига энг катта қизиқиш билдирган давлатлар Хитой, Россия, Сингапур ва Бангладеш бўлиб, имзоланган шартномаларнинг асосий қисми ҳам улар ҳиссасига тўғри келди.

Шунингдек, II Халқаро Ўзбекистон пахта ярмаркаси иштирокчилари юртимиздаги пахтани қайта ишлаш корхоналарида ҳам бўлиб, ишлаб чиқариш жараёнлари билан яқиндан танишдилар.

**Юлдуз ЗОКИРОВА.
(ЎЗА расмлари).**

ИПОТЕКА ТЎҒРИСИДА

**ҚОНУНЧИЛИК ПАЛАТАСИ ТОМОНИДАН 2006 ЙИЛ 28 ИЮНДА ҚАБУЛ ҚИЛИНГАН
СЕНАТ ТОМОНИДАН 2006 ЙИЛ 25 АВГУСТДА МАЎҚУЛЛАНГАН**

(Давоми. Боши 42-сонда).

27-модда. Гаровга қўйилган мол-мулкка бошқа шахсларнинг ҳуқуқларини юклаш

Ипотекага қўювчи гаровга қўйилган мол-мулкни ипотекага олувчининг розилигисиз, агар ипотека тўғрисидаги шартномада ёки қонунда бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, ижарага беришга, вақтинча текин фойдаланиш учун беришга ва бошқа шахс билан келишувга кўра, унга бу мол-мулкдан чекланган ҳолда фойдаланиш ҳуқуқини беришга (сервитутга) ҳақли бўлиб, бунда:

мол-мулк фойдаланишга берилаётган муддат ипотека билан таъминланган мажбурият муддатидан ошмаслиги;

мол-мулк қандай мақсадларда фойдаланишга мўлжалланган бўлса, шунга мос келадиган мақсадларда фойдаланишга берилиши шартларига риоя этилиши керак.

Ипотекага олувчи ипотека тўғрисидаги шартномада ёки қонунда назарда тутилган асосларга кўра ундирувни гаровга қўйилган мол-мулкка қаратган тақдирда, ипотека тўғрисидаги шартнома тузилганидан кейин ипотекага қўювчи томонидан ипотекага олувчининг розилигисиз учинчи шахсларга берилган бар-ча ижара ҳуқуқлари ҳамда бу мол-мулкдан фойдаланишга доир бошқа ҳуқуқлар ундирувни мол-мулкка қаратиш тўғрисидаги суднинг қарори қонуний кучга кирган пайтдан эътиборан тугатилади, агар ипотекага олувчининг талаблари судга мурожаат қилинмасдан қаноатлантирилаётган бўлса, ипотекага қўювчи билан ипотекага олувчи ўртасидаги ундирувни мол-мулкка қаратиш тўғрисидаги келишув нотариал тартибда тасдиқланган пайтдан эътиборан ёхуд ипотека тўғрисидаги шартномада белгиланган шартлар асосида тугатилади.

Ипотекага қўювчи гаровга қўйилган мол-мулкни учинчи шахслар фойдаланишига ипотека билан таъминланган мажбурият муддатидан ортиқ муддатга ёки мол-мулк қандай мақсадларда фойдаланишга мўлжалланган бўлса, шунга мос келмайдиган мақсадларда фақат ипотекага олувчининг розилиги билан бериши мумкин.

Гаровга қўйилган мол-мулкнинг ипотекага қўювчи томонидан бошқа шахсга фойдаланиш учун берилиши, агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, ипотекага қўювчини ипотека тўғрисидаги шартнома бўйича мажбуриятларни бажаришдан озод этмайди.

28-модда. Гаровга қўйилган мол-мулкнинг мажбурий равишда олиб қўйилиши оқибатлари

Агар ипотекага қўювчининг ипотека нарсаси бўлган мол-мулкка бўлган мулк ҳуқуқи мол-мулкнинг давлат эҳтиёжлари учун олиб қўйилиши (ҳақини тўлаб олиниши), реквизиция ёки национализация қилиниши оқибатида қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда тугатилса ва ипотекага қўювчига бошқа мол-мулк берилса ёки тегишли ҳақ тўланса, ўрнига-ўрин берилган мол-мулкка нисбатан ипотека жорий қилинади ёхуд ипотекага олувчи ўз талабларини ипотекага қўювчига тегиши керак бўлган ҳақ суммасидан имтиёзли қаноатлантириш ҳуқуқига эга бўлади.

Ипотекага олувчи ипотека билан таъминланган мажбуриятнинг муддатидан олдин бажарилишини ҳамда ундирувни ипотекага қўювчига олиб қўйилган мол-мулк

ўрнига берилган мол-мулкка қаратишни талаб қилишга ҳақли.

Ипотека нарсаси бўлган мол-мулк амалда бу мол-мулкнинг мулкдори бошқа шахс эканлигига асосан (виндикация) ипотекага қўювчидан қонунда белгиланган тартибда олиб қўйилган ҳолларда ана шу мол-мулкка нисбатан ипотека тугатилади. Ипотекага олувчи ипотека билан таъминланган мажбуриятнинг муддатидан олдин бажарилишини суднинг тегишли қарори қонуний кучга кирганидан кейин талаб қилишга ҳақли.

5-БОБ. НАВБАТДАГИ ИПОТЕКА

29-модда. Навбатдаги ипотекага йўл қўйиладиган шартлар

Бир мажбурият бажарилишини таъминлаш учун ипотека тўғрисидаги шартнома бўйича гаровга қўйилган мол-мулк (олдинги ипотека) ўша ёки ўзга қарздорнинг бошқа мажбурияти бажарилишини таъминлаш учун ўша ипотекага олувчининг ўзига ёхуд бошқа ипотекага олувчига гаровга берилиши мумкин (навбатдаги ипотека).

Ипотекага олувчилар навбати ипотека бинолар (иншоотлар) гарови давлат реестрида рўйхатдан ўтказилган сана ва вақтга биноан, рўйхатдан ўтказувчи орган томонидан белгиланади.

Навбатдаги ипотекага, агар у ўша мол-мулк ипотекаси ҳақидаги, амал қилиши ипотека тўғрисидаги навбатдаги шартнома тузилаётган пайтда тугамаган олдинги шартномаларда тақиқланмаган бўлса, йўл қўйилади.

Агар ипотека тўғрисидаги олдинги шартномада ипотека тўғрисида навбатдаги шартномани тузиш мумкин бўлган шартлар назарда тутилган бўлса, бундай шартнома ана шу шартларга риоя этилган ҳолда тузилиши керак.

Ипотека тўғрисидаги олдинги шартномада белгиланган тақиққа қарамай тузилган ипотека тўғрисидаги навбатдаги шартнома шу шартнома бўйича ипотекага олувчи бундай тақиқни билмаганлигидан қатъи назар, олдинги шартнома бўйича ипотекага олувчининг даъвосига биноан суд томонидан ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин.

Агар навбатдаги ипотека тақиқланмаган, лекин ипотека тўғрисидаги навбатдаги шартнома олдинги шартномада унинг учун назарда тутилган шартлар бузилган ҳолда тузилган бўлса, ипотекага олувчининг навбатдаги шартнома бўйича талаблари ипотека тўғрисидаги олдинги шартнома шартларига мувофиқ уларни қандай даражада қаноатлантириш мумкин бўлса, шундай даражада қаноатлантирилади.

Агар ипотека тўғрисидаги олдинги ва навбатдаги шартномаларда тарафлар айна ўша шахсларнинг ўзи бўлса, ушбу модда учинчи ва тўртинчи қисмларининг қоидалари қўлланилмайди.

Гаров хатини тузиш ва беришни назарда тутувчи ипотека тўғрисидаги навбатдаги шартномани тузишга йўл қўйилмайди.

30-модда. Ипотекага олувчиларни олдинги ва навбатдаги ипотекалар тўғрисида оғохлантириш.

Ипотека тўғрисидаги олдинги шартномани ўзгартириш

Ипотекага қўювчи ҳар бир навбатдаги ипотекага

олувчига у билан ипотека тўғрисидаги навбатдаги шартнома тузилгунига қадар мазкур мол-мулкнинг бунгача амал қилиб турган барча ипотекалари тўғрисидаги маълумотларни маълум қилиши шарт.

Ипотекага қўювчи ипотека тўғрисидаги навбатдаги шартнома тузилганидан кейин дарҳол бу ҳақда олдинги ипотекалар бўйича ипотекага олувчиларни ёзма шаклда хабардор қилиши ва уларнинг талабига асосан уларга навбатдаги ипотека ҳақидаги маълумотларни маълум қилиши шарт.

Ипотека тўғрисидаги навбатдаги шартнома тузилганидан кейин олдинги шартномани ўзгартиришга, агар ипотека тўғрисидаги олдинги шартномада бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, фақат навбатдаги шартнома бўйича ипотекага олувчининг розилиги билан йўл қўйилади.

Агар ипотека тўғрисидаги олдинги ва навбатдаги шартномаларда тарафлар айна ўша шахсларнинг ўзи бўлса, ушбу модданинг қоидалари қўлланилмайди.

31-модда. Навбатдаги ипотекани давлат рўйхатидан ўтказиш

Навбатдаги ипотекани давлат рўйхатидан ўтказиш ушбу Қонунда белгиланган қоидаларга риоя этилган ҳолда амалга оширилади.

Ипотека тўғрисидаги навбатдаги шартномада айна ўша мол-мулкнинг олдинги ипотекалари тўғрисидаги барча қайд ёзувлари ҳақида белги қўйилади.

Навбатдаги ипотека тўғрисидаги белги айна ўша мол-мулкнинг барча олдинги ипотекалари ҳақидаги қайд ёзувларига киритилади.

32-модда. Олдинги ва навбатдаги ипотекалар бўйича ипотекага олувчиларнинг талабларини қаноатлантириш

Ипотека тўғрисидаги навбатдаги шартнома бўйича ипотекага олувчининг талаблари ипотека тўғрисидаги олдинги шартномалар бўйича ипотекага олувчиларнинг талаблари қаноатлантирилганидан кейин, гаровга қўйилган мол-мулк қийматидан қаноатлантирилади.

Ундирув гаровга қўйилган мол-мулкка навбатдаги ипотека билан таъминланган талаблар бўйича қаратилган тақдирда, бир вақтнинг ўзида олдинги ипотека билан таъминланган, ундирувга тақдим этиш муддати ҳали келмаган талаблар бўйича ҳам ипотека билан таъминланган мажбуриятни муддатидан олдин бажариш талаб қилиниши ва ундирув мазкур мол-мулкка қаратилиши мумкин. Агар ипотека тўғрисидаги олдинги шартнома бўйича ипотекага олувчи бу ҳуқуқдан фойдаланмаган бўлса, навбатдаги ипотека билан таъминланган талаблар бўйича ундирув қаратилган мол-мулк олдинги ипотекага доир ҳуқуқ ва мажбуриятлар билан бирга уни олувчига ўтади.

Олдинги ипотека билан таъминланган талаблар бўйича ундирув гаровга қўйилган мол-мулкка қаратилган тақдирда, бир вақтнинг ўзида ундирувга тақдим этиш муддати ҳали келмаган, навбатдаги ипотека билан таъминланган талаблар бўйича ҳам бу мол-мулкка ундирув қаратилишига йўл қўйилади. Агар олдинги ипотека билан таъминланган талаблар қаноатлантирилиши учун ундирувни гаровга қўйилган мол-мулкнинг бир қисмига қаратиш етарли бўлса, навбатдаги ипотека билан таъминланган талаблар муддати олдин қаноатлантирилмайди.

Ундирувга ўз талабларини тақдим этиш ниятида бўлган ипотекага олувчи бу ҳақда ўша мол-мулкнинг ипотекаси тўғрисидаги бошқа шартнома бўйича ипотекага олувчини олдинги ва навбатдаги ипотекалар бўйича талаблар гаров билан таъминланган мол-мулкка ундирув қаратилгунига қадар ёзма шаклда хабардор қилиши шарт.

Агар олдинги ва навбатдаги ипотекалар бўйича ипо-

текага олувчи айна ўша шахснинг ўзи бўлса, ушбу моддадаги қоидалар қўлланилмайди. Бу ҳолда ипотекаларнинг ҳар бири билан таъминланган талаблар, агар шартномада ёки қонунда бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, тегишли мажбуриятларни бажариш муддатларига мувофиқ навбати билан қаноатлантирилади.

6-БОБ. ИПОТЕКА ТЎҒРИСИДАГИ ШАРТНОМА БЎЙИЧА ҲУҚУҚЛАРДАН БОШҚА ШАХС ФОЙДАСИГА ВОЗ КЕЧИШ. ГАРОВ ХАТИНИ БОШҚА ШАХСГА ЎТКАЗИШ ВА ГАРОВГА ҚЎЙИШ

33-модда. Ипотека тўғрисидаги шартнома ёки ипотека билан таъминланган мажбурият бўйича ҳуқуқлардан бошқа шахс фойдасига воз кечиш

Ипотека билан таъминланган мажбурият асосида кредиторга тегишли бўлган ҳуқуқ (талаб) шу кредиторнинг ўзи томонидан битим бўйича бошқа шахсга ўтказилиши (талабдан бошқа шахс фойдасига воз кечиш) ёки қонун асосида бошқа шахсга ўтказилиши мумкин.

Агар ипотека тўғрисидаги шартномада бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, ипотекага олувчи мазкур шартнома бўйича ўз ҳуқуқларини бошқа шахсга қарздорнинг розилигини талаб қилмасдан ўтказишга ҳақли. Ипотека тўғрисидаги шартнома бўйича бошқа шахс фойдасига ўз ҳуқуқларидан воз кечилганда, ипотека билан таъминланган асосий мажбурият бўйича қарздордан талаб қилиш ҳуқуқи ҳам ўша шахсга ўтади.

Агар қарздор кредиторнинг ҳуқуқлари бошқа шахсга ўтганлиги тўғрисида ёзма равишда хабардор қилинган бўлмаса, янги кредитор шу туфайли келиб чиққан ўзи учун ноқулай оқибатлар хавфини ўз зиммасига олади. Мазкур ҳолда мажбуриятнинг дастлабки кредиторга нисбатан бажарилиши тегишли кредиторга нисбатан бажариш деб эътироф этилади.

Агар шартномада ёки қонунда бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, дастлабки кредиторнинг ҳуқуқи шу ҳуқуқ янги кредиторга ўтган пайтдаги мавжуд ҳажмда ва шартларда ўтади. Хусусан, мажбуриятлар бажарилишини таъминловчи ҳуқуқлар, шунингдек талаб билан боғлиқ бошқа ҳуқуқлар, шу жумладан тўланмаган фоизларга бўлган ҳуқуқ янги кредиторга ўтади.

34-модда. Гаров хати бўйича ҳуқуқларни бошқа шахсга ўтказиш

Гаров хати бўйича ҳуқуқларни бошқа шахсга ўтказиш оддий ёзма шаклда битим тузиш орқали амалга оширилади.

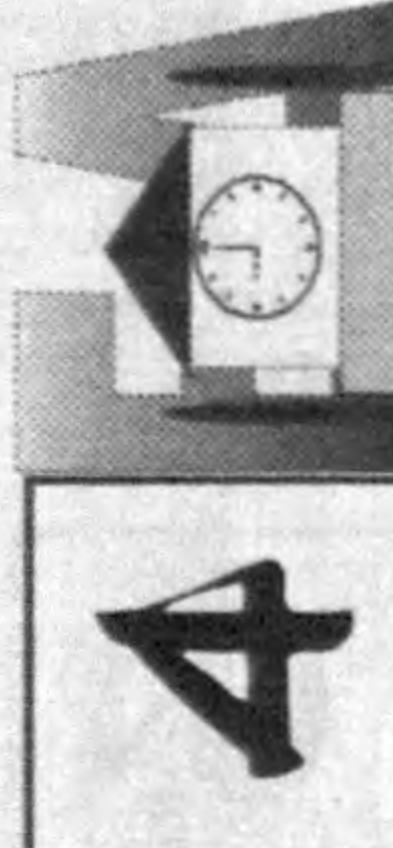
Гаров хати бўйича ҳуқуқларнинг бошқа шахсга ўтказилиши талаблардан бошқа шахс фойдасига воз кечиш (цессия) оқибатларини келтириб чиқаради.

Гаров хати бўйича ҳуқуқлар бошқа шахсга ўтказилаётганда ҳуқуқни ўтказётган шахс унинг янги эгаси тўғрисида гаров хатига белги қўяди. Белгида гаров хати бўйича ҳуқуқлар ўтказилган шахснинг фамилияси, исми, отасининг исми (номи) ҳамда бундай ўтказиш асоси аниқ ва тўлиқ кўрсатилиши керак.

Гаров хатининг янги эгаси ҳақидаги белги гаров хатида кўрсатилган ипотекага олувчи томонидан, агар бу биринчи ёзув бўлмаса, олдинги белгида кўрсатилган гаров хатининг эгаси томонидан имзоланиши керак.

Гаров хати бўйича ҳуқуқларнинг бошқа шахсга ўтказилиши бу ҳужжат билан тасдиқланадиган барча ҳуқуқлар ҳам шунга кўра ўша шахсга ўтказилишини англатади.

Дастлабки ипотекага олувчининг ва гаров хати олдинги эгаларининг ҳуқуқларидан қатъи назар, гаров

хати билан тасдиқланган барча ҳуқуқлар, шу жумладан ипотека билан таъминланган мажбурият бўйича ипотекага олувчининг ҳуқуқлари ва кредиторнинг ҳуқуқлари гаров хатининг қонуний эгасига тегишли бўлади.

Агар ушбу моддада кўрсатилган битимда бошқа шартлашилмаган бўлса, гаров хати бўйича ҳуқуқлар бошқа шахсга ипотека билан таъминланган мажбурият (асосий мажбурият) қисман бажарилган ҳолда ўтказилаётганда гаров хати бўйича ҳуқуқлар бошқа шахсга ўтказилган пайтга қадар бажарилиши керак бўлган мажбуриятлар бажарилган деб ҳисобланади.

Гаров хатининг эгаси, агар унинг гаров хатига бўлган ҳуқуқлари гаров хати бўйича ҳуқуқларни бошқа шахсга ўтказиш юзасидан тузилган битимга ҳамда гаров хатига унинг олдинги эгаси киритган охириги белгига асосланса, у гаров хатининг қонуний эгаси деб ҳисобланади. Агар гаров хати гаровга ўтказишга доир махсус ёзувларни киритган бирон-бир шахснинг эгалигидан ўғирланиши натижасида ёки бу шахснинг хоҳиш-иродасидан ташқари бошқача тарзда чиқиб кетган, гаров хатининг эгаси унга эга бўлаётганда буни билганлиги ёки билиши лозим ҳам бўлганлиги исботланган бўлса, у гаров хатининг қонуний эгаси деб ҳисобланмайди.

Гаров хатидаги унинг бошқа шахсларга навбатдаги ўтказилишини тақиқлайдиган ёзувлар ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмайди.

Агар учинчи шахс (ашёвий кафил) ипотека билан таъминланган мажбуриятни қарздор учун тўлиқ бажарган бўлса, у гаров хати бўйича ҳуқуқлар ўзига ўтказилишини талаб қилишга ҳақли. Бу ҳолда кредиторнинг мажбурият бўйича ҳуқуқлари қонунга мувофиқ учинчи шахсга (ашёвий кафилга) ўтади. Ипотекага олувчи бу ҳуқуқларни ўтказишни рад этган тақдирда, учинчи шахс (ашёвий кафил) бу ҳуқуқлар ўзига ўтказилишини суд тартибида талаб қилиши мумкин.

35-модда. Гаров хатини гаровга қўйиш

Гаров хати уни бошқа шахсга (гаров хатини гаровга олувчига) ўтказиш орқали кредит шартномаси бўйича мажбуриятни ёки шу шахс билан гаров хатида дастлаб кўрсатилган ипотекага олувчи ёхуд унинг ўзга қонуний эгаси ўртасида вужудга келган бошқа мажбуриятни бажарилишини таъминлаш учун гаров хатининг гарови тўғрисидаги шартнома бўйича гаровга қўйилиши мумкин.

Гаров хатининг гарови билан таъминланган мажбурият бажарилмаган тақдирда, ипотекага олувчи гаров хатини гаровга олувчининг талабига биноан гаров хати бўйича ўз ҳуқуқларини ушбу Қонуннинг 34-моддасида назарда тутилган тартиб ва шартлар асосида унга ўтказиши шарт. Бу ҳуқуқларни ўтказиш рад этилган тақдирда, гаров хатини гаровга олувчи ана шу ҳуқуқлар ўзига ўтказилишини суд тартибида талаб қилиши мумкин.

Гаров хати бўйича ҳуқуқлар ўзига берилган ёки суд томонидан ўзига ўтказилган гаров хатини гаровга олувчи ундирувни гаров хатининг шартларига мувофиқ ипотека нарсасига қаратишга ҳақлидир.

Ипотека нарсасини реализация қилиш натижасида тушган суммалар ипотекага олувчининг гаров хатини гаровга олувчидан қарзини узишга қаратилади, қолган сумма эса кредит шартномаси ёки гаров хати ипотекаси билан таъминланган бошқа мажбурият бўйича ипотекага олувчига тегишли қарзни узиш учун ушбу Қонуннинг 50-моддасига мувофиқ гаровга қўювчининг ўзга кредиторларига ва гаровга қўювчининг ўзига берилади.

Гаров хатининг қонуний эгаси гаров хатини гаровга олувчига муайян муддат ўтганидан кейин гаров хатини

сотиб, тушган пулдан унинг гарови билан таъминланган мажбурият суммасини ушлаб қолиш ҳуқуқини берувчи гаровга ўтказишга доир махсус ёзувни гаров хатига ёзиб қўйиши мумкин.

Гаров хати гарови белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказувчи орган томонидан рўйхатга олиниши керак.

7-БОБ. УНДИРУВНИ ГАРОВГА ҚЎЙИЛГАН МОЛ-МУЛККА ҚАРАТИШ

36-модда. Ундирувни гаровга қўйилган мол-мулкка қаратиш асослари

Ипотекага олувчи ипотека билан таъминланган мажбуриятнинг бажарилмаганлиги ёки лозим даражада бажарилмаганлиги, хусусан, қарз суммаси тўланмаганлиги ёхуд ўз вақтида, тўлиқ ёки қисман тўланмаганлиги натижасида вужудга келган, ушбу Қонуннинг 7-моддасида назарда тутилган талабларни ипотека тўғрисидаги шартнома бўйича гаровга қўйилган мол-мулк ҳисобидан қаноатлантириш учун ундирувни, агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, шу мол-мулкка қаратишга ҳақли.

Агар ипотека тўғрисидаги шартномада бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, даврий тўловлар билан бажариладиган мажбуриятни таъминлаш учун ундирувни гаровга қўйилган мол-мулкка қаратишга, бу тўловларни тўлаш муддатлари мунтазам равишда, яъни ўн икки ой давомида уч мартадан ортиқ бузилган тақдирда, йўл қўйилади.

Ушбу Қонуннинг 23, 26 ва 28-моддаларида назарда тутилган ҳолларда, ипотекага олувчи ипотека билан таъминланган мажбурият муддатидан олдин бажарилишини талаб қилишга, бу талаб бажарилмаган тақдирда эса, ундирувни гаровга қўйилган мол-мулкка қаратишга ҳақли.

Агар ипотекага қўювчи ўз мажбуриятларини бажарилган деб ҳисобласа ҳамда ўз ҳуқуқ ва қонуний манфаатлари ҳимоя қилинишини сўраб судга мурожаат этган бўлса, ундирувни гаровга қўйилган мол-мулкка қаратиш тўхтатиб турилади.

37-модда. Ундирувни гаровга қўйилган мол-мулкка қаратиш усуллари

Ипотекага олувчи ундирувни ипотека нарсасига қаратиш учун асослар вужудга келганидан кейин ўз талабларини суд тартибида, шунингдек суддан ташқари тартибда, агар бу ипотека тўғрисидаги шартномада назарда тутилган бўлса, ёхуд ипотекага қўювчининг ипотекага олувчи билан тузилган ва нотариал тартибда тасдиқланган келишуви асосида қаноатлантиришга ҳақли.

Ипотекага олувчининг қарздор томонидан асосий мажбуриятнинг бажарилишига доир ҳар қандай навбатдаги талаб суддан ташқари тартибга солиш тугалланганидан кейин ҳақиқий эмас.

Ипотекага олувчининг талабларини қаноатлантиришга қуйидаги ҳолларда фақат суд тартибида йўл қўйилади, агар:

мол-мулк ипотекаси учун бошқа шахс ёки органининг розилиги ёхуд рухсати талаб қилинса;

ипотека нарсаси тарихий, бадий ёки ўзга маданий қимматга эга мол-мулк бўлса;

ипотекага қўювчи йўқолган бўлса ва унинг турган жойини аниқлаш мумкин бўлмаса.

38-модда. Ундирувни гаровга қўйилган мол-мулкка суд тартибида қаратиш

Ипотекага олувчининг талаблари бўйича ундирув ипотека тўғрисидаги шартномага кўра гаровга қўйилган мол-мулкка суднинг қарори асосида қаратилади, ушбу Қонунга мувофиқ бундай талаблар судга мурожаат қилмасдан қаноатлантирилишига йўл қўйилмаган ҳоллар бундан мустасно.

Агар ипотека билан таъминланган мажбуриятнинг қарздор томонидан йўл қўйилган бузилиши жиддий тусда бўлмаса ва ипотекага олувчи талабларининг миқдори гаровга қўйилган мол-мулкнинг қийматига шу сабабли яққол номутаносиб бўлса, ундирувни ипотека тўғрисидаги шартнома бўйича гаровга қўйилган мол-мулкка қаратиш рад этилиши мумкин, ушбу Қонуннинг 36-моддаси иккинчи қисмида назарда тутилган ҳол бундан мустасно.

39-модда. Ундирувни гаровга қўйилган мол-мулкка қаратиш тўғрисидаги ишни кўриб чиқишда суд томонидан ҳал қилинадиган масалалар

Суднинг ундирувни ипотека тўғрисидаги шартнома бўйича гаровга қўйилган мол-мулкка қаратиш ҳақидаги қарорида қуйидагилар кўрсатилиши керак:

гаровга қўйилган мол-мулк қийматидан ипотекага олувчига тўланиши лозим бўлган суммалар, мол-мулкни кўриқлаш ва реализация қилишнинг уни реализация қилиш тугалланганидан кейин аниқланадиган харажатлари суммаси бундан мустасно. Фоизларда ҳисоблаб чиқариладиган суммалар учун фоизлар қўшиладиган сумма, фоизлар миқдори ва улар қўшилиши лозим бўлган давр;

қийматидан ипотекага олувчининг талаблари қаноатлантириладиган ипотека нарсаси бўлган мол-мулк;

ундирув қаратиладиган гаровга қўйилган мол-мулкни реализация қилиш усули;

гаровга қўйилган мол-мулкнинг реализация қилишдаги бошланғич сотув нархи. Гаровга қўйилган мол-мулкнинг ким ошди савдосидаги бошланғич сотув нархи ипотекага қўювчи ва ипотекага олувчи ўртасидаги келишув асосида, улар ўртасида низо бўлган тақдирда эса, суд томонидан белгиланади;

агар зарур бўлса, мол-мулк реализация қилингунига қадар унинг асралишини таъминлаш чоралари.

8-БОБ. ГАРОВГА ҚЎЙИЛГАН МОЛ-МУЛКНИ РЕАЛИЗАЦИЯ ҚИЛИШ

40-модда. Гаровга қўйилган мол-мулкни реализация қилиш усуллари

Ипотека тўғрисидаги шартнома бўйича гаровга қўйилган, ушбу Қонунга мувофиқ суднинг қарорига биноан ундирув қаратилган мол-мулк ким ошди савдосида сотиш орқали реализация қилинади, ушбу қонунда назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Суд ундирувни гаровга қўйилган мол-мулкка қаратиш тўғрисида қарор қабул қилар экан, ипотекага қўювчи ва ипотекага олувчининг розилиги билан гаровга қўйилган мол-мулк аукционда сотиш орқали реализация қилиниши кераклигини белгилаб қўйиши мумкин. Гаровга қўйилган мол-мулкни реализация қилишнинг айти шундай усули ипотекага қўювчи ва ипотекага олувчи томонидан ипотека тўғрисидаги шартномада ёки ушбу Қонун 37-моддасининг биринчи қисмига мувофиқ тузилган, нотариал тартибда тасдиқланган келишувда назарда тутилиши мумкин. Гаровга қўйилган мол-мулкни ушбу Қонун 37-моддасининг учинчи қисмида назарда тутилган ҳолларда аукционда сотиш орқали реализация қилишга йўл қўйилмайди.

Ипотека тўғрисидаги шартнома бўйича гаровга қўйилган мол-мулкни аукционда сотиш тартиби Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодексига ва ушбу Қонунга, агар уларда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ипотека тўғрисидаги шартнома ёки ипотекага қўювчининг ипотекага олувчи билан тузилган нотариал тартибда тасдиқланган келишувга мувофиқ белгиланади.

41-модда. Ким ошди савдосини ўтказиш тартиби

Гаровга қўйилган мол-мулкни сотиш бўйича ким

ошди савдоси ихтисослаштирилган ташкилотлар томонидан ташкил этилади ва ўтказилади. Суд ижрочисининг буюртмаси ёки ким ошди савдоси ташкилотчиси сифатида иш юритадиган тегишли ихтисослаштирилган ташкилот билан тузган шартномаси ким ошди савдосини ўтказиш учун асос бўлади.

Гаровга қўйилган мол-мулкни сотиш бўйича ким ошди савдоси шу мол-мулк турган жойда ўтказилади.

Ким ошди савдоси ташкилотчиси ким ошди савдоси ўтказилишидан камида ўттиз кун олдин Ўзбекистон Республикасининг ҳудудида тарқатиладиган камида иккита даврий босма нашрда ким ошди савдоси тўғрисидаги эълонни чоп этади.

Ким ошди савдоси тўғрисидаги эълонда қуйидаги маълумотлар кўрсатилиши керак:

ким ошди савдосига қўйиладиган ипотека нарсасининг номи, унинг турган жойи ва уни идентификация қилиш учун етарли тавсифи, унинг баҳоси;

ким ошди савдоси иштирокчисининг закат суммаси, уни тўлаш муддати ва тартиби;

харид нархини тўлаш тартиби ва муддатлари;

ким ошди савдоси ўтказиладиган жой ва вақт;

ким ошди савдоси ташкилотчисининг номи ва жойлашган ери, маълумот олиш учун унинг телефон рақами ва тўлов реквизитлари.

Ким ошди савдоси тўғрисидаги эълоннинг бир нусхаси, агар имкони бўлса ва монелик бўлмаса, ким ошди савдосига қўйилаётган кўчмас мулкнинг ўзидаги кўринарли жойга ким ошди савдоси ўтказилишидан камида ўн кун олдин осиб қўйилади.

Ким ошди савдосида иштирок этишни истаган шахслар ким ошди савдоси тўғрисидаги эълонда кўрсатилиши лозим бўлган миқдорда, муддатларда ва тартибда закат пулини тўлайдилар. Закат пули миқдори гаровга қўйилган мол-мулк бошланғич сотув нархининг 5 фоизидан кам бўлмаслиги лозим.

Ким ошди савдосида иштирок этган, лекин унда ғолиб чиқмаган шахсларга ким ошди савдоси тугаши билан закат пули қайтариб берилади. Ким ошди савдоси амалга ошмаган тақдирда ҳам закат пули қайтариб берилиши керак.

Ким ошди савдосида сотилаётган мол-мулк учун энг юқори баҳони таклиф этган шахс ким ошди савдосида ғолиб чиққан деб эътироф этилади. Бу шахс ва ким ошди савдоси ташкилотчиси ким ошди савдоси ўтказилган кун ким ошди савдосининг натижалари тўғрисида баённома имзолайдилар. Улардан биронтасининг баённомани имзолашдан бўйин товлаши Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодексининг 380-моддасида назарда тутилган оқибатларга сабаб бўлади.

Ким ошди савдосида ғолиб чиққан шахс савдо тугаганидан кейин беш кун ичида ўзи сотиб олган гаровга қўйилган мол-мулкнинг суммасини (харид нархини), илгари тўланган закат пулини чегириб ташлаган ҳолда, ким ошди савдосининг ташкилотчиси томонидан кўрсатилган ҳисобвараққа тўлаши керак. Бу сумма тўланмаган тақдирда, закат пули қайтариб берилмайди.

Ким ошди савдосида ғолиб чиққан шахс харид нархини тўлаган пайтдан эътиборан беш кун ичида ким ошди савдосининг ташкилотчиси у билан нотариал тартибда тасдиқланган шартномага тенглаштирилган олди-сотди шартномасини тузади. Бу шартнома ва ким ошди савдосининг натижалари тўғрисидаги баённома бинолар (иншоотлар) гарови давлат реестрига зарур ёзувлар киритиш учун асос бўлади.

42-модда. Ким ошди савдоси натижалари тўғрисидаги баённома

Ким ошди савдоси натижалари тўғрисидаги баённомада қуйидаги маълумотлар кўрсатилиши керак:

ким ошди савдосини ўтказиш учун асос;

ким ошди савдоси ўтказилган жой ва вақт;
ким ошди савдосида олинган кўчмас мол-мулкнинг номи, тавсифи ва таърифи, унинг турган жойи;
мол-мулкнинг аввалги эгаси бўлган ипотекага кўювчининг фамилияси, исми, отасининг исми (номи) ва яшаш жойи (жойлашган ери);

сотиб олувчининг фамилияси, исми, отасининг исми (номи) ва яшаш жойи (жойлашган ери);

харид нархи;

ким ошди савдосини ўтказган ким ошди савдоси ташкилотчисининг номи ва жойлашган ери.

Ким ошди савдоси натижалари тўғрисидаги баён-нома ким ошди савдоси ташкилотчисининг мухри билан тасдиқланади.

43-модда. Ким ошди савдосини амалга ошмаган деб эълон қилиш

Ким ошди савдоси ташкилотчиси куйидаги ҳолларда ким ошди савдосини амалга ошмаган деб эълон қилади:

ким ошди савдосига иккитадан кам сотиб олувчи келган бўлса;

ким ошди савдосида гаровга қўйилган мол-мулкнинг бошланғич сотув нархига устама қилинмаган бўлса;

ким ошди савдосида ҳолиб чиққан шахс харид нархини белгиланган муддатда киритмаган бўлса.

Ким ошди савдоси ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ҳолатлардан биронтаси содир бўлганидан кейинги кундан кечиктирмай амалга ошмаган деб эълон қилиниши керак.

Ким ошди савдоси амалга ошмаган деб эълон қилингандан кейин ўн кун ичида ипотекага олувчи ипотекага кўювчи билан келишувга кўра гаровга қўйилган мол-мулкни унинг ким ошди савдосидаги бошланғич сотув нархида олишга ва шу мол-мулк ипотекаси билан таъминланган ўз талабларини харид нархи ҳисобига ўтказишга ҳақлидир. Бундай келишувга нисбатан фуқаролик қонун ҳужжатларининг олди-сотди шартномаси тўғрисидаги қоидалари қўлланилади. Бу ҳолда ипотека тугатилади.

Агар мол-мулкнинг ипотекага олувчи томонидан олиниши тўғрисидаги ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган келишувга эришилмаган бўлса, биринчи ким ошди савдосидан кейин бир ойдан кечиктирмай такрорий ким ошди савдоси ўтказилади. Ушбу модда биринчи қисмининг иккинчи ва учинчи хатбошиларида кўрсатилган ҳолларда, гаровга қўйилган мол-мулкнинг бошланғич сотув нархи такрорий ким ошди савдосида 20 фоизга пасайтирилади. Такрорий ким ошди савдоси ушбу Қонуннинг 41-моддасида назарда тутилган тартибда ўтказилади.

Такрорий ким ошди савдоси ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ҳолатларга кўра амалга ошмаган деб эълон қилинган тақдирда, ипотекага олувчи гаровга қўйилган мол-мулкни унинг биринчи ким ошди савдосидаги бошланғич сотув нархидан кўпи билан 25 фоиз паст нархда олишга (ўзида қолдиришга) ва мол-мулк ипотекаси билан таъминланган ўз талабларини харид нархи ҳисобига ўтказишга ҳақлидир.

Агар ипотекага олувчи такрорий ким ошди савдоси амалга ошмаган деб эълон қилингандан кейин бир ой ичида гаровга қўйилган мол-мулкни ўзида қолдириш ҳуқуқидан фойдаланмаса, ипотека тугатилади.

44-модда. Гаровга қўйилган мол-мулкни ипотека тўғрисидаги шартнома асосида реализация қилиш

Гаровга қўйилган мол-мулкни ипотека тўғрисидаги шартнома асосида реализация қилиш куйидаги шартларга риоя этилган ҳолда аукцион ўтказиш орқали амалга оширилади:

ипотекага олувчи томонидан ипотекага кўювчига ипотека билан таъминланган мажбуриятлар бажарил-

маётганлиги тўғрисида ушбу Қонуннинг 45-моддасида кўрсатилган талабларга жавоб берадиган хабарнома топшириш. Мазкур хабарномани бевосита топшириш имкони бўлмаган тақдирда, у ипотекага кўювчининг ипотека тўғрисидаги шартномада кўрсатилган манзилига буюртма хат шаклида юборилади;

хабарномани ипотека рўйхатдан ўтказилган рўйхатдан ўтказувчи органда рўйхатдан ўтказиш;

ипотека тўғрисидаги шартномадан келиб чиқадиган ва хабарномада кўрсатилган талаблар қаноатлантирилмаган тақдирда, лекин мазкур билдириш ипотекага кўювчига юборилган пайтдан эътиборан камида икки ой ўтгач, аукцион ўтказиш тўғрисидаги, ушбу Қонуннинг 46-моддасида кўрсатилган талабларга жавоб берадиган хабарномани юбориш ҳамда уни ипотека ва биринчи хабарнома рўйхатдан ўтказилган рўйхатдан ўтказувчи органда рўйхатдан ўтказиш;

аукцион ўтказиш тўғрисидаги эълонни Ўзбекистон Республикасининг ҳудудида тарқатиладиган камида иккита даврий босма нашрда эълон қилиш. Аукционга қўйилаётган кўчмас мулкка доир барча битимларни тузиш аукцион ўтказиш тўғрисидаги эълон биринчи марта эълон қилинган пайтдан эътиборан тақиқланади, агар битимлар тузилган бўлса, улар ҳақиқий эмас деб топилади. Аукцион ўтказиш тўғрисидаги эълон биринчи марта эълон қилинган пайтдан эътиборан аукцион ўтказиладиган пайтгача камида ўттиз кун ўтиши керак.

Ипотекага кўювчи асосий мажбурият бажарилмаётганлиги тўғрисидаги хабарномани олгач, ундирувчи гаровга қўйилган мол-мулкка қаратиш учун асослар йўқлиги тўғрисидаги даъво аризаси билан судга мурожаат қилишга ҳақли.

Ипотекага кўювчи гаровга қўйилган мол-мулк реализация қилинишини ушбу Қонуннинг 53-моддаси биринчи қисмида назарда тутилган шартларда кечиктириш тўғрисидаги ариза билан судга мурожаат қилишга ҳақли.

Судга даъво аризаси билан мурожаат қилиниши ушбу модда биринчи қисмининг тўртинчи хатбошисида назарда тутилган муддат ўтишини тўхтатиб туради.

45-модда. Мажбуриятлар бажарилмаганлиги тўғрисидаги хабарноманинг мазмуни

Ипотека тўғрисидаги шартнома бўйича мажбуриятлар бажарилмаганлиги тўғрисидаги хабарномада куйидаги маълумотлар кўрсатилиши керак:

ипотекага кўювчининг фамилияси, исми, отасининг исми (номи) ва яшаш жойи (жойлашган ери);

ипотекага олувчининг фамилияси, исми, отасининг исми (номи) ва яшаш жойи (жойлашган ери);

бажарилмаган мажбуриятларнинг қисқача баёни;

асосий мажбуриятнинг, шунингдек гаровга қўйилган мол-мулкнинг сотилиши эҳтимолига қадар ипотекага кўювчи тўлаши керак бўлган барча йиғимлар, чиқимлар ва харажатларнинг умумий расшифровкаси;

хабарнома олинган пайтдан эътиборан ўттиз кун ичида барча қарзларни тўлиқ узиш тўғрисидаги тақлиф;

ипотека нарсаси бўлган гаровга қўйилган мол-мулкни сотиш бўйича аукцион ўтказилиши мумкинлиги тўғрисидаги огоҳлантириш.

46-модда. Аукцион ўтказилиши тўғрисидаги хабарноманинг мазмуни

Аукцион ўтказилиши тўғрисидаги хабарномада куйидаги маълумотлар кўрсатилиши керак:

ипотекага кўювчининг фамилияси, исми, отасининг исми (номи) ва яшаш жойи (жойлашган ери);

ипотекага олувчининг фамилияси, исми, отасининг исми (номи) ва яшаш жойи (жойлашган ери);

бажарилмаган мажбуриятларнинг қисқача баёни ва ипотекага кўювчининг ипотекага олувчи олдидаги,

ипотека нарсасини реализация қилиш ҳисобига қаноатлантирилиши керак бўлган барча қарзларининг умумий суммаси;

ипотека нарсаси бўлган ва аукционга қўйилаётган кўчмас мулкнинг номи, тавсифи ва таърифи;

аукцион ўтказиладиган жой ва вақт.

Агар аукцион ихтисослаштирилган ташкилот томонидан ўтказиладиган бўлса, аукцион ўтказилиши тўғрисидаги хабарномада мазкур ташкилотнинг номи, жойлашган ери ва телефон рақами тўғрисидаги маълумотлар ҳам кўрсатилган бўлиши керак.

47-модда. Гаровга қўйилган мол-мулкни аукционда сотиш

Гаровга қўйилган мол-мулкни сотиш очик аукционда амалга оширилади, қонунда назарда тутилган ҳолларда эса, ёпиқ аукцион ўтказилишига йўл қўйилади.

Гаровга қўйилган мол-мулкни сотиш бўйича аукцион ташкилотчиси сифатида бунинг учун ипотекага олувчи томонидан ипотекага қўювчининг розилиги билан танланган, ипотекага олувчи билан шартнома асосида фаолият кўрсатадиган ва унинг ёки ўзининг номидан иш кўрадиган ихтисослашган ташкилот иш юритади. Ипотекага олувчи ва ипотекага қўювчи ўртасида ихтисослашган ташкилотни танлаш юзасидан келиб чиқадиган низолар суд тартибида ҳал этилади.

Аукционда қолиб чиққан шахс ва аукцион ташкилотчиси аукцион ўтказилган куни аукцион натижалари тўғрисидаги баённомани имзолайдилар.

Аукционда қолиб чиққан шахс харид нарҳини тўлаган пайтдан эътиборан беш кун ичида аукцион ташкилотчиси у билан нотариал тартибда тасдиқланган шартномага тенглаштириладиган олди-сотди шартномасини тузади. Бу шартнома ва аукцион натижалари тўғрисидаги баённома бинолар (иншоотлар) гарови давлат реестрига зарур ёзувлар киритиш учун асос бўлади.

48-модда. Гаровга қўйилган мол-мулкни нотариал тартибда тасдиқланган келишув асосида реализация қилиш

Ипотека тўғрисидаги шартнома бўйича гаровга қўйилган, ундирувни ипотека нарсасига қаратиш учун асослар вужудга келганидан кейин ипотекага олувчининг ипотекага қўювчи билан тузилган, нотариал тартибда тасдиқланган келишуви асосида ундирув қаратилган мол-мулк ушбу Қонуннинг 47-моддасига мувофиқ аукционда реализация қилинади.

Ипотека тўғрисидаги навбатдаги шартнома бўйича ипотекага олувчининг талабларини қаноатлантириш ҳақидаги нотариал тартибда тасдиқланган келишув, агар у ипотека тўғрисидаги олдинги шартномалар бўйича ипотекага олувчилар иштирокида тузилган бўлса, ҳақиқийдир.

49-модда. Ундирувнинг гаровга қўйилган мол-мулкка қаратилишини ва мол-мулк реализация қилинишини тугатиш

Ипотека билан таъминланган мажбурият бўйича қарздор ва учинчи шахс бўлган ипотекага қўювчи (ашёвий кафил) ипотекага олувчининг ипотека билан таъминланган барча талабларини бу талабларнинг тегишли суммалар тўланган пайтдаги ҳажмида қаноатлантириб, ундирувнинг гаровга қўйилган мол-мулкка қаратилишини тугатишга ҳақли. Бу ҳуқуқ гаровга қўйилган мол-мулк сотилган пайтга қадар ёки ипотекага олувчи бу мол-мулкка бўлган ҳуқуқни белгиланган тартибда олган пайтга қадар исталган вақтда амалга оширилиши мумкин.

Ундирувни гаровга қўйилган мол-мулкка қаратиш ёки мол-мулкни реализация қилиш тугатилишини талаб қилувчи шахс ипотекага олувчига ундирувни бу мол-мулкка қаратиш ва уни реализация қилиш муносабати билан қилган харажатларини қоплаши шарт.

50-модда. Гаровга қўйилган мол-мулкни реализация қилишдан тушган суммаларни тақсимлаш тартиби

Ипотека тўғрисидаги шартномага кўра гаровга қўйилган мол-мулкни реализация қилишдан тушган сумма, ундан бу мол-мулкка ундирув қаратилиши ва мол-мулк реализация қилиниши муносабати билан қилинган харажатларни қоплаш учун зарур суммалар ушлаб қолинганидан кейин, ўз талаблари ундирилишини сўраган ипотекага олувчилар, ипотекага қўювчининг бошқа кредиторлари ва ипотекага қўювчининг ўзи ўртасида тақсимланади.

Суд қарорлари ижросини амалга оширувчи орган ёки, агар ундирув гаровга қўйилган мол-мулкка суддан ташқари тартибда қаратилган бўлса, аукцион ташкилотчиси гаровга қўйилган мол-мулкни реализация қилишдан олинган тушумни қуйидаги тартибда тақсимлайди:

биринчи навбатда, ким ошди савдосини ёки аукционни ўтказиш учун қилинган чиқимлар ва харажатларни қоплашга;

иккинчи навбатда, ипотека билан таъминланган асосий мажбурият суммасини тўлашга;

учинчи навбатда, навбатдаги ипотека билан таъминланган муддати ўтган мажбуриятлар суммасини, шунингдек қонунда белгиланган навбат тартибида кўчмас мулкка юкланган бошқа талаблар суммасини тўлашга;

тўртинчи навбатда, гаровга қўйилган мол-мулкни реализация қилишдан қолган суммани ипотекага қўювчига қайтаришга.

51-модда. Судга мурожаат этиш ҳуқуқи

Ким ошди савдосини ёки аукционни ўтказиш тартиб-таомили бузилган тақдирда, ипотекага қўювчи, шунингдек асосий мажбурият бўйича қарздор, агар у ипотекага қўювчи бўлмаса, ким ошди савдоси ёки аукцион натижалари хусусида эътироз билдириб, кўчмас мулк турган жойдаги судга ким ошди савдоси ёки аукцион ўтказилган санадан эътиборан уч ой ичида мурожаат этишга ҳақли.

Даъво аризаси берилиши ким ошди савдоси ёки аукцион натижаларидан келиб чиқадиган хатти-ҳаракатлар амалга оширилишини, агар суд томонидан шундай хатти-ҳаракатлар амалга оширилишини тўхтатиб туриш ҳақида ажрим чиқарилмаган бўлса, тўхтатиб қўймайди.

52-модда. Ипотекага қўювчининг кўчмас мулкни беришни рад этиши

Ипотекага қўювчи сотиб олувчига у ким ошди савдоси ёки аукционда сотиб олган кўчмас мулкни беришни, шу жумладан уй-жойни бўшатишни рад этса, сотиб олувчи мол-мулк турган жойдаги судга мурожаат этишга ҳақлидир.

53-модда. Ундирувни гаровга қўйилган мол-мулкка қаратиш ижросини кечиктириш

Ипотекага қўювчи фуқаро (жисмоний шахс) бўлган ҳолларда, башарти гаров бу фуқаронинг (жисмоний шахсининг) тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириши билан боғлиқ бўлмаса, у ипотека тўғрисидаги шартнома бўйича қандай мол-мулкни гаровга қўйганидан қатъи назар, узрли сабаблар бўлган тақдирда, суднинг қарорига кўра ундирувни ижрога қаратиш ипотекага қўювчининг аризасига мувофиқ суд томонидан бир йилгача муддатга кечиктирилиши мумкин.

Ундирувни гаровга қўйилган мол-мулкка қаратиш ижросини кечиктириш бу мол-мулк ипотекаси билан таъминланган мажбурият бўйича тарафларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларига дахл этмайди ҳамда қарздорни кредиторнинг кечиктириш даври мобайнида кўпайган зарарларини ўрнини қоплашдан, кредиторга тегиши керак бўлган фоизлар ва неустойкани тўлашдан озод қилмайди.

Агар қарздор унга кечиктириш туфайли берилган вақт доирасида кредиторнинг ипотека билан таъминланган талабларини мазкур талабларни қаноатлантириш пайтидаги ҳажмда қаноатлантирса, суд ипотекага қўювчининг аризасига кўра, ундирувни гаровга қўйилган мол-мулкка қаратиш тўғрисидаги қарорини бекор қилади.

Гаровга қўйилган мол-мулкни реализация қилишни кечиктиришга, агар кечиктириш ипотекага олувчининг молиявий аҳволи жиддий тарзда ёмонлашувига олиб келиши мумкин бўлса, йўл қўйилмайди.

9-БОБ. АЙРИМ ТУРДАГИ КЎЧМАС МУЛК ИПОТЕКАСИНING ЎЗИГА ХОС ХУСУСУСИЯТЛАРИ

54-модда. Гаров нарсаси бўлиши мумкин бўлган ер участкаларига доир ҳуқуқлар

Ер участкасини, шу жумладан фермер хўжалиги юритиш учун ер участкасини ижарага олиш ҳуқуқи, якка тартибда уй-жой қуриш ёки деҳқон хўжалигини юритиш учун мерос қилиб қолдириладиган ер участкасига умрбод эгалик қилиш ҳуқуқи ва қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа ҳуқуқлар гаров нарсаси бўлиши мумкин.

Ижарага олувчи ер участкасига доир ўзининг ижарага олиш ҳуқуқларини ижарага берувчининг розилигисиз гаровга қўйишга фақат ижара шартномасида назарда тутилган ҳолларда ҳақли.

55-модда. Учинчи шахсларга тегишли бинолар ва иншоотлар жойлашган ер участкасига доир ҳуқуқлар гарови

Агар ипотекага қўювчига эмас, балки бошқа шахсга тегишли бино ёки иншоот жойлашган ер участкасига доир ҳуқуқ гаров нарсаси бўлса, ундирув ипотекага олувчи томонидан шу участкага бўлган ҳуқуққа қаратилган ва мазкур участка реализация қилинган тақдирда, ипотекага қўювчининг ер участкасига бўлган ҳуқуқ эгаси сифатида ўша шахсга нисбатан эга бўлган ҳуқуқлари ва мажбуриятлари олувчига ўтади.

56-модда. Гаровга қўйилган ҳуқуқларни реализация қилиш

Ипотека тўғрисидаги қоидалар қўлланиладиган ҳуқуқлар ипотекасида ипотека нарсасини реализация қилиш ипотекага қўювчи гаровга қўйилган ҳуқуқдан келиб чиқадиган талабдан ипотекага олувчи фойдасига воз кечиши орқали суд тартибида, шунингдек суддан ташқари тартибда агар ипотека тўғрисидаги шартномада назарда тутилган бўлса, ёки ундирувни ипотека нарсасига қаратиш учун асослар вужудга келганидан кейин ипотекага олувчининг ипотекага қўювчи билан нотариал тартибда тасдиқланган келишуви асосида амалга оширилади.

Ипотека тўғрисидаги қоидалар қўлланиладиган ҳуқуқларни реализация қилиш ушбу Қонуннинг ўзига хос хусусиятлари ҳисобга олинган ҳолда қонун ҳужжатларига мувофиқ амалга оширилади.

Ундирув ер участкаси ижарасига доир ҳуқуқларга қаратилган тақдирда, қонун ҳужжатларига мувофиқ танлов ўтказилади, мазкур танловни ўтказиш тартиби ва шартлари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

57-модда. Бинолар ва иншоотлар ипотекаси

Бинолар ёки иншоотлар ипотекасида фақат ипотека тўғрисидаги шартнома бўйича шу бинолар ёки иншоотлар жойлашган ер участкасига ёхуд бу участканинг гаровга қўйилаётган объект ишлаб туришини таъминлайдиган қисмига бўлган ҳуқуқлар ёхуд мазкур участканинг ёки унинг тегишли қисмининг ипотекага қўювчига тегишли ижарага олиш ҳуқуқи бир вақтнинг ўзида гаровга қўйилган ҳолда йўл қўйилади.

58-модда. Корхона ипотекаси

Агар шартномада ёки қонун ҳужжатларида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, мулкий мажмуа сифатидаги бутун корхонанинг ипотекасида гаров ҳуқуқи унинг таркибига кирувчи барча мол-мулкка (кўчар ва кўчмас мулкка), талаб қилиш ҳуқуқи ва мутлақ ҳуқуқни кўшган ҳолда, шу жумладан ипотека даврида олинган шундай ҳуқуқларга нисбатан ҳам татбиқ этилади.

Хусусий мулкка асосланган мулкий мажмуа сифатидаги бутун корхонани ипотекага қўйиш мулкдор ёхуд у ваколат берган орган томонидан амалга оширилади.

Тўлиқ хўжалик юритиш ҳуқуқига асосланган мулкий мажмуа сифатидаги бутун корхонанинг ипотекаси мулкдорнинг розилиги билан корхона томонидан амалга оширилади.

Ипотекага қўювчи корхона ипотекага олувчининг талабига биноан унга ўзининг йиллик ҳисоботини тақдим этиши шарт.

Мулкий мажмуа сифатида бутун корхона ипотекаси билан таъминланган мажбурият бажарилмаган тақдирда, ипотекага олувчи корхонанинг молиявий аҳволини соғломлаштириш юзасидан ипотека шартномасида назарда тутилган чора-тадбирларни кўришга, шу жумладан корхонанинг бошқарув органларига ишлаб чиқарилган маҳсулотни ҳамда корхонанинг бошқа мол-мулкни тасарруф этиш ҳуқуқи чекланган вакиллар тайинлашга ҳақли.

Ушбу модданинг бешинчи қисмида назарда тутилган чора-тадбирлар кутилган натижаларни бермаган тақдирда, ипотекага олувчи ундирувни ипотекада турган корхонага ушбу Қонунда белгиланган тартибда қаратишга ҳақли.

59-модда. Ипотекага қўювчи ва ипотекага олувчининг гаровга қўйилган корхонага нисбатан ҳуқуқлари

Ипотекага қўювчи гаровга қўйилган корхонага нисбатан мазкур корхонага тегишли мол-мулкни сотиш, айирбошлаш, ижарага бериш, қарзга бериш ва бошқача тарзда тасарруф этишга, шунингдек мазкур мол-мулк таркибига ўзгартишлар киритишга, агар улар корхонага тегишли мол-мулкнинг ипотека тўғрисидаги шартномада кўрсатилган умумий қиймати камайишига олиб келмаса ҳамда ипотека тўғрисидаги шартноманинг бошқа шартларини бузмаса, ҳақли.

Агар ипотека тўғрисидаги шартномада бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, ипотекага қўювчи ипотекага олувчининг рухсатисиз корхонага тегишли мол-мулкни гаровга қўйишга, корхонага тегишли кўчмас мулкни тасарруфдан чиқаришга қаратилган битимлар тузишга ҳақли эмас.

Ипотекага олувчи ипотекага қўювчига нисбатан ўз талабларининг бажарилишини таъминлаш мақсадида:

ипотекага қўювчидан бухгалтерия ва бошқа ҳисобот ҳужжатлари мунтазам равишда тақдим этилишини, корхонага тегишли мол-мулкка доир битимларни тузиш билан боғлиқ масалалар олдиндан келишиб олинишини талаб қилишга;

корхонага тегишли мол-мулк мулкдорига ёки у ваколат берган органга корхона раҳбари билан тузилган меҳнат шартномасини бекор қилиш талаби билан мурожаат этишга;

ипотекага қўювчи тузган битим ҳақиқий эмас деб топилишини сўраб судга даъво тақдим этишга;

шартномага ёки қонунга мувофиқ бошқа ҳуқуқларни амалга оширишга ҳақлидир.

Корхонани ипотекага қўювчи гаровга қўйилган мол-мулк асралишини таъминлайдиган чора-тадбирларни кўрмаган, бу мол-мулкдан корхона қиймати камайишига олиб келиши мумкин бўлган тарзда самарасиз фойдаланган тақдирда, ипотекага олувчи ипотека би-

лан таъминланган мажбуриятнинг муддатидан илгари бажарилиши тўғрисидаги талаб билан судга мурожаат этишга ҳақли.

60-модда. Ундирувни ипотекага қўювчининг гаровга қўйилган корхонасига қаратиш

Корхона ипотекаси билан таъминланган мажбурият ипотекага қўювчи томонидан бажарилмаган тақдирда, ундирув гаровга қўйилган мол-мулкка фақат суднинг қарорига биноан қаратилиши мумкин.

Корхона мулкдорининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари корхонани ким ошди савдосида олган сотиб олувчига олинган мол-мулкка бўлган мулк ҳуқуқи давлат рўйхатидан ўтказилган пайтдан эътиборан ўтади.

61-модда. Уйлар ва квартиралар ипотекаси тўғрисидаги қоидаларнинг қўлланилиши

Ипотека фуқаролар (жисмоний шахслар) ёки юридик шахсларга мулк ҳуқуқи асосида тегишли бўлган, доимий яшаш учун мўлжалланган яқка тартибдаги ва кўп квартиралар уйларга ҳамда квартираларга нисбатан қўлланилади.

Давлат уй-жой фондининг уйларини ипотекага беришга йўл қўйилмайди.

Вояга етмаган фуқаролар, васийлик ёки ҳомийлик белгиланган муомалага лаёқатсиз ёки муомала лаёқати чекланган шахслар мулки бўлган уй ёки квартира ипотекаси қонун ҳужжатларида мол-мулк билан боғлиқ битимлар тузиш учун белгиланган тартибда амалга оширилади.

62-модда. Кўп квартиралар уйдаги квартиралар ипотекаси

Қонун ҳужжатларига мувофиқ муайян қисмлари ипотекага қўювчининг ва бошқа шахсларнинг умумий улушли мулкида бўлган кўп квартиралар уйдаги квартира ипотекасида турар жой билан бир қаторда уйнинг умумий улушли мулк ҳуқуқидаги тегишли улуш ҳам гаровга қўйилган ҳисобланади.

63-модда. Қурилаётган уйлар ипотекаси

Уй қуриш учун кредит ёки аниқ мақсадли қарз берилаётганда ипотека тўғрисидаги шартномада мажбуриятни тугалланмаган қурилиш (ипотекага қўювчи келгусида оладиган мол-мулк ва мулк ҳуқуқлар) билан таъминлаш назарда тутилиши мумкин.

64-модда. Банк ёки бошқа кредит ташкилотининг кредити ҳисобига олинаётган ёки қурилаётган уйлар ва квартиралар ипотекаси

Агар шартномада ёки қонун ҳужжатларида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, банк ёхуд бошқа кредит ташкилотининг кредит маблағларидан ёки юридик шахснинг уй ёки квартира олиш ёхуд қуриш учун берилган аниқ мақсадли қарз маблағларидан фойдаланган ҳолда олинаётган ёки қурилаётган уй ёки квартира қарз олувчининг уй ёки квартирага бўлган мулк ҳуқуқи давлат рўйхатидан ўтказилган пайтдан эътиборан ипотекага қўйилган деб ҳисобланади. Уй ёки квартира олиш ёхуд қуриш учун кредит ёки аниқ мақсадли қарз берган банк ёхуд бошқа кредит ташкилоти ёки юридик шахс мазкур ипотека бўйича ипотекага олувчидир.

Ушбу модданинг биринчи қисми асосида вужудга келадиган уй ёки квартира ипотекасига нисбатан тегишлича ипотека тўғрисидаги шартнома асосида вужудга келадиган кўчмас мулк ипотекаси ҳақидаги қоидалар қўлланилади.

Васийлик ва ҳомийлик органлари, агар вояга етмаган, муомалага лаёқатсиз ёки муомала лаёқати чекланган шахсларнинг ҳуқуқлари ёки қонун билан муҳофаза қилинадиган манфаатлари бузилаётганлигини эътироф этиш учун васийлик ва ҳомийлик органларида асослар бўлмаса, вояга етмаган, муомалага лаёқат-

сиз ёки муомала лаёқати чекланган шахслар яшаётган турар жой мулкдорининг оила аъзолари бўлган бундай шахсларнинг қонуний вакилларига бу турар жойни тасарруфдан чиқаришга ва (ёки) ипотекага қўйишга розилик беришга ҳақли.

Васийлик ва ҳомийлик органларининг ушбу модданинг учинчи қисмида кўрсатилган шахслар яшаётган турар жойни ипотекага қўйиш учун розилик бериш тўғрисидаги қарори ёки бундай розилик беришни рад этиш тўғрисидаги асослантирилган қарори розилик бериш сўралган ариза топширилган санадан кейин кечи билан ўн беш кун ичида ёзма шаклда қабул қилиниши ҳамда ариза берувчига берилиши керак.

Васийлик ва ҳомийлик органларининг қарори устидан судга шикоят қилиниши мумкин.

65-модда. Ундирувни гаровга қўйилган уй ёки квартирага қаратиш

Башарти уй ёки квартира ипотека тўғрисидаги шартнома ёхуд қонун асосидаги ипотека бўйича банк, бошқа кредит ташкилоти ёки юридик шахс томонидан шундай уй ёки квартира олиш ёхуд қуриш учун берилган кредит ёки аниқ мақсадли қарз қайтарилишини таъминлаш учун гаровга қўйилган бўлса, ипотекага олувчининг ундирувни гаровга қўйилган уй ёки квартирага қаратиши ва уни реализация қилиши бундай уйда ёки квартирада биргаликда яшаётган ипотекага қўювчининг ва унинг оила аъзоларининг, шу жумладан собиқ оила аъзоларининг фойдаланиш ҳуқуқи тугатилишига асос бўлади.

Ундирув гаровга қўйилган уй ёки квартирага суд тартибида ҳам, суддан ташқари тартибда ҳам ушбу Қонунда белгиланган қоидаларга риоя этилган ҳолда қаратилиши мумкин.

Ипотека тўғрисидаги шартнома бўйича гаровга қўйилган ҳамда ундирув қаратилган уй ёки квартира ушбу Қонунда белгиланган тартибда реализация қилинади.

Гаровга қўйилган уй ёки квартирани бўшатиб бериш қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда амалга оширилади.

10-БОБ. ЯКУНЛОВЧИ ҚОИДАЛАР

66-модда. Низоларни ҳал этиш

Ипотека соҳасидаги низолар қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ҳал этилади.

67-модда. Ипотека тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузганлик учун жавобгарлик

Ипотека тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузганликда айбдор шахслар белгиланган тартибда жавобгар бўладилар.

68-модда. Қонун ҳужжатларини ушбу Қонунга мувофиқлаштириш

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси: ҳукумат қарорларини ушбу Қонунга мувофиқлаштирсин;

давлат бошқаруви органлари ушбу Қонунга зид бўлган ўз норматив-ҳуқуқий ҳужжатларини қайта кўриб чиқишлари ва бекор қилишларини таъминласин.

69-модда. Ушбу Қонуннинг кучга кириши

Ушбу Қонун расмий эълон қилинган кундан эътиборан кучга киради.

**Ўзбекистон Республикасининг
Президенти**

И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри
2006 йил 4 октябр
№ ЎРҚ-58

Республикада кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларининг ривожланиши учун барча шарт-шароитлар яратилган бўлиб, доимий равишда рағбатлантириш ва иқтисодий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш мақсадида, уларга турли хил солиқлардан озод қилиш ҳамда имтиёзли фоиз ставкаларини қўллаган ҳолда банк кредитларидан фойдаланиш имкониятлари берилган.

Кичик бизнес ва хусусий корхоналарнинг молиялаштирилиши куйидаги ички ва ташқи манбалар орқали амалга оширилиши мумкин:

- молиялаштиришнинг ташқи манбалари – бюджет маблағлари, мақсадли банк кредитлари, акциялар эмиссиясининг маблағлари, лизинг, тижорат банкларининг узоқ муддатли кредитлари, бюджетдан ташқари ва нотижорат жамғармалар маблағлари;

- молиялаштиришнинг ички манбалари – фойда, амортизация тўловлари, тўпланган пуллар ва тадбиркорларнинг жамғармалари, суғурта фаолиятидан олинган маблағлар.

Банк кредити – кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларини молиялаштиришнинг асосий ташқи манбаларидан бири ҳисобланади. Кичик бизнесни молиявий қўллаб-қувватлаш борасида банк тизими алоҳида аҳамият касб этади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Банк тизимини эркинлаштириш ҳамда ислоҳ қилишга доир чора-тадбирлар тўғрисида" ги Фармони ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг "Банк тизимини ислоҳ қилишга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида" ги Қарори банк тизимининг кичик бизнесни ривожлантиришдаги иштирокини янада кенгайтиришни белгилаб берадиган асосий ҳужжатлардан биридир. Президент Фармонига мувофиқ, тижорат банкларида ишлаб чиқариш микрофирмалари, кичик бизнес корхоналари, деҳқон-фермер хўжаликлари, юқори технология ва инновация лойиҳаларини имтиёзли кредитлашни амалга ошириш мақсадида махсус жамғармалар тузилди. Ушбу жамғармалар тижорат банкларининг фойдаси ҳисобидан шаклланди.

КИЧИК БИЗНЕС ВА ХУСУСИЙ ТАДБИРКОРЛИКДА БАНК ХИЗМАТЛАРИНИНГ РОЛИ

Бозор иқтисодиёти шароитида ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш корхоналарининг асосий қисмини кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари ташкил этади. Чунки кичик корхоналар бозор шароитига тез мослашувчан ва кам харажат талаб қиладиган сектор ҳисобланади. Умуман, бугунги кунда бозор иқтисодиётининг муҳим талаби – кам меҳнат сарфлаган ҳолда, кўпроқ ва сифатли маҳсулот ишлаб чиқариш, кишиларнинг талаб ва эҳтиёжларини тўла қондириш ва шу асосида фойда олишдан иборат. Бунда ишлаб чиқаришни ҳаракатлантирувчи куч тадбиркорликдир.

Фармонда тижорат банкларининг имтиёзли кредитлаш жамғармаси ҳисобидан олинган ва ушбу жамғармага қайта йўналтирилган даромадлари солиқдан озод қилиниши каби рағбатлантириш механизми кўзда тутилган.

Президентимиз кичик бизнес ривожига урғу бериб, "Кичик бизнес яхши йўлга қўйилса, аҳолини, айниқса, қишлоқ хўжалигидан бўшаган ишчи кучларини иш билан таъминлаш, маҳаллий хом ашё, деҳқончилик ва қурилиш ресурсларини қайта ишлашни такомиллаштириш, ички истеъмол бозорини халқ истеъмол моллари ҳамда хизматлар билан таъминлаш каби долзарб муаммоларни бартараф этиш мумкин. Энг муҳими – кичик бизнес воситасида реал мулкдорлар табақасини шакллантириш мумкин бўлади. Шундай қилайликки, иқтисодиётимиз тизимида, аҳоли бандлигини таъминлаш тизимида кичик бизнес етакчи кучга айлансин", - дея таъкидлайди.

Аксарият ҳолларда ўз фаолиятини бошлаш ва режалаштиришда тадбиркор маблағ сўраб, банк молия секторига мурожаат қилади. Бугунги кунда бозор муносабатларини шакллантиришда асосий вазифа кичик бизнесни етарлича молиявий ресурслар ва хизматлар билан таъминлашдир. Ҳозирги кунда кичик бизнес томонидан банк хизматларига талабнинг барқарор ўсиши кузатилаётган. Шунинг учун, банк тизимининг асосий

вазифаси кредит бериш тартибини такомиллаштириш ҳамда иқтисодиётнинг реал секторини молиялаштиришни кенгайтириш ва қайта ташкил этилаётган корхоналарни қўллаб - қувватлашга қаратилган кичик бизнес ривожини рағбатлантиришнинг янги механизмларини ишлаб чиқиш ва қўллаш ҳисобланади.

Молиялаштириш тушунчаси кредитлаш билан бирга корхоналар устав капитал ва турли қимматбаҳо қоғозларга маблағларни инвестиция қилишни ҳам ўз ичига олади. Аммо ҳозирги кунда мамлакатимизда кичик бизнес субъектларининг ўз акциялари ва қимматбаҳо қоғозларини муомалага чиқариш амалиёти такомиллашмаганлиги сабабли, банклар асосан уларга кредит бериш ва бошқа молиявий хизматларни кўрсатиш билан чекланмоқда.

Мисол учун, Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий фаолият Миллий банки 2005 йил кредитлаш даврида ўз маблағи ҳисобидан кичик бизнес субъектларига 111.8 млрд. сўмга яқин ҳажмда кредитлар берди. 2004 йилда бу кўрсаткич 105.8 млрд. сўмни, 2003 йилда эса 70.8 млрд. сўмни ташкил қилган.

Кичик бизнес секторини ривожлантириш мақсадида Европа тикланиш ва тараққиёт банки (ЕТБ), Осиё тараққиёт банки (ОТБ), Халқаро молия корпорацияси (ХМК), Германия тараққиёт банки ва шу каби молия институтларининг узоқ

муддатли кредит линиялари ҳисобидан умумий қиймати 422.4 млн. АҚШ долларга тенг бўлган 146 та лойиҳа молиялаштирилиб, шундан кредитлар суммаси 235.6 млн. АҚШ долларни ташкил қилди.

Миллий банк 2005 йил фаолияти давомида кичик бизнес субъектларига ажратган кредитларни тармоқлар бўйича таҳлил қиладиган бўлса, савдо ва ишлаб чиқаришга ажратилган маблағлар 53 фоизни, саноат корхоналарига ажратилган маблағлар 28 фоизни, қишлоқ хўжалиги корхоналарига ажратилган маблағлар 8 фоизни, қурилиш корхоналарига ажратилган маблағлар 3 фоизни ва иқтисодиётнинг бошқа тармоқларига ажратилган маблағлар 8 фоизни ташкил қилганлигини кўришимиз мумкин.

Хулоса қилиб шуни айтиш мумкинки, бугунги кунга келиб, кичик бизнес соҳасига қилинган харажатларнинг самараси ўлароқ бу соҳада ижобий ўзгаришлар бўлди. Юқоридаги маълумотлардан кўриниб турибдики, кичик бизнес соҳасига ажратилаётган кредитлар суммаси йилдан-йилга ортиб бормоқда. Бунинг натижасида кичик бизнес соҳасида яратилган неъматлар ЯИМда асосий салмоққа эга бўлмоқда. 2004 йилда кичик бизнес субъектлари томонидан ЯИМни 35,6 фоизи ва 2005 йилда 38,2 фоизи ишлаб чиқарилган. 2006 йилда бу кўрсаткични янада ошириб, 40-45 фоизга етказиш кўзда тутилмоқда.

Умуман олганда, кичик бизнес соҳасини янада ривожлантириш учун банклар фаолиятини чуқурлаштириш, янги банк хизматларини таклиф этиш орқали бу соҳага кенг имкониятларни яратиш бериш мумкин. Агар бор имкониятлардан самарали фойдаланилса, республикаимиз иқтисодий жиҳатдан дунёнинг ривожланган мамлакатлари қаторидан муносиб ўрин эгаллайди.

Фарҳод ҚўЧҚОРОВ,
ТИФ Миллий банки
Сирдарё бўлими
бош мутахассиси
БМА тингловчиси.

МИЖОЗЛАР МАМНУНИЯТИ

Республикаимизнинг узоқ қишлоқ ҳудудлари аҳолисига кўрсатиладиган хизматлар сифатини яхшилаш борасида акциядорлик-тижорат «Микрокредитбанк» фаолиятида жуда кўп диққатга сазовор ишлар амалга оширилмоқда. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2006 йил 5 майдаги «Микрокредитбанк» акциядорлик-тижорат банкини ташкил этиш тўғрисида» ги ПФ-3750 сонли Фармони қабул қилинганидан буён мазкур банк мижозлари сони 12 мингтага кўпайиб, 60 мингтадан ошиб кетди.

Ушбу қонуний ҳужжат ижроси юзасидан шакллантирилган банк устав капиталли маблағлари ҳисобидан ўтган қисқа давр мобайнида барча филиал ва мини-банклар орқали жами 7712 та кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларига ҳамда фермер ва деҳқон хўжаликларга 12 млрд. 670 млн. сўмдан ортиқ микрокредитлар ажратилди.

- Туманимизда тиқиш-биқиш ишларини йўлга қўйиш учун «Микрокредитбанк»дан бошланғич сармоя сифатида 2 млн. сўм миқдоридан кредит олдим, - дейди паркетлик «Зиё-заковат плюс» хусусий корхонаси раҳбари Зулфия Султонова. - Банкдан олган қарзим туфайли оз фурсат ичида корхонамнинг иш ҳажми икки бараварга ошди.

Тумандаги ўнга яқин хотин-қизларни иш билан таъминлаган Зулфия Султонова олинган микрокредит ҳисобига тикув машинаси ва матолар сотиб олиб, аҳолини сифатли ва арзон кийим-кечаклар билан таъ-

минлаб келмоқда.

Бугунги кунда "Зиё-заковат плюс" каби "Микрокредитбанк"дан кредит олиб салмоқли натижаларга эришаётган хусусий тадбиркорлар сафи кун сайин ошиб бормоқда.

Улар жумласига яна Тошкент вилоятининг Ҳазратқент туманида фаолиятни юритаётган "Тўрабек-Жамол савдо" хусусий корхонасини киритишимиз мумкин.

Мазкур корхонага банк жорий йилда нон ва макарон маҳсулотлари ишлаб чиқариш учун зарур техника воситалари сотиб олишга йиллик 7 фоизли 5 млн. 780 минг сўм миқдоридан микролизинг ажратган.

Аҳолининг нон ва макарон маҳсулотларига бўлган талабининг тобора ортиб бориши, қолаверса, банкнинг ишлаб чиқаришга қўшган катта ҳиссаси сабабли айни пайтда мазкур цех иш ҳажмини икки бараварга оширди.

Зарина УСМОНОВА.

Кичик бизнес билан шуғулланувчи шахс бандлик ва даромадга, ўз келажагини яхшироқ бошқариш имкониятига, ўз ишини топиш, қобилиятлари ва истеъдодини намоён қилиш имкониятига эга бўлади. Кичик бизнеснинг иқтисодиётдаги ўрнини куйидагилардан билиб олиш мумкин:

- рўйхатга олинган, шунингдек, ҳақиқатан фаолият кўрсатётган корхоналар умумий сонидан ҳиссаси;

- ЯИМда, саноат, қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ҳажмида, қурилиш ишлари, савдо ва хизмат кўрсатиш соҳасидаги ҳиссаси;

- иқтисодиётда банд аҳоли сонидан ҳиссаси;

- экспорт маҳсулотлари ҳажмидаги ҳиссаси.

Агар 2006 йил биринчи ярим йиллигидаги кўрсаткичларни ўрганидиган бўлсак, кичик бизнес субъектларининг юртимиз иқтисодиётдаги мавқеи куйидагича акс этади: ушбу даврда кичик бизнеснинг ЯИМдаги улуши 34,1 фоизни ташкил этди. 10 млн. 276 минг нафар аҳоли иқтисодиётнинг шу тармоғида иш билан банд.

Саноат маҳсулотларининг 8,3 фоизи, озиқ-овқат маҳсулотларининг 32,3 фоизи ва қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг 93,3 фоизи кичик тадбиркорлик ҳиссасига тўғри келади. Шунингдек, биринчи ярим йилликда қурилиш ишларининг 50 фоизи ва аҳолига пулли хизматларнинг 49,7 фоизи айнан кичик бизнес субъектлари томонидан амалга оширилган. 2006 йилнинг январь-июн ойларида кичик тадбиркорлик субъектлари жами 196,8 млн. АҚШ долларини

КИЧИК БИЗНЕСГА – КЕНГ ЙЎЛ

Кичик корхоналар бутун иқтисодиётнинг самарадорлигини сезиларли даражада оширади. Улар истеъмол талабининг ўзгаришларига ҳаммадан тез мослашади, иқтисодий вазиятнинг тебранишларига мувофиқ тарзда ўз фаолияти йўналишини тез ва нисбатан асоратсиз ўзгартира олади. Қолаверса, ишлаб чиқаришни ташкил қилиш учун камроқ ресурс талаб қиладиган банкрот бўлган ҳолда жамият учун фожиавий иқтисодий оқибатларга олиб келмайди, шунингдек, иқтисодиётнинг ҳудудий тузилмасини яхшилайди.

га тенг маҳсулот экспорт қилишга муваффақ бўлган.

Юқоридаги рақамлардан кўриниб турибдики, кичик бизнес секторидан чиқарилаётган маҳсулот ҳажмининг ўсиш суръатлари анча ошган. Бу корхоналар сони, меҳнат самарадорлигининг ортиши ва янги технологияларнинг жорий этилиши билан боғлиқ бўлмоқда.

Ҳукумат тадбиркорлик субъектларининг ташқи иқтисодий фаолиятини кенгайтиришга қулай шароит яратиш мақсадида кўплаб имтиёзлар яратган, жумладан технологик асбоб-ускуналарни олиб киришда импорт божларини тўлашдан озод қилган. Республикага янги технологияларни олиб кириш кичик бизнес корхоналарига рақобатбардош маҳсулотни ишлаб чиқариш ва жаҳон бозорига экспорт қилиш имконини беради.

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларининг мамлакат ЯИМдаги ҳиссаси йилдан-йилга ошиб бориши кузатилаётган, уларнинг ҳиссасини

янада ошириш учун куйидагиларни амалга ошириш зарур деб ўйлаймиз:

- хусусий тадбиркорларнинг туризм, енгил ва озиқ-овқат саноати, қишлоқ хўжалиги, қурилиш, қурилиш материалларини ишлаб чиқариш, транспорт хизматлари, қадоклаш материалларини ишлаб чиқариш, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини қайта ишлаш соҳаларидаги ҳиссасини ошириш;

- уларнинг кредит манбалари ва сармояларидан фойдаланиш имкониятларини кенгайтириш;

- кичик бизнес учун кадрларни тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш тизимини ривожлантириш.

Ушбу чора-тадбирларнинг амалга оширилиши кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларининг юртимиз иқтисодиётдаги ўрнини янада мустақамлайди.

Ҳазрат ФОЗИЛОВА,
Тошкент Молия
институтини.

МИЖОЗ МАНФААТЛАРИНИ СУГУРТАЛАБ

Бугунги кунда "Ўзбекинвест" экспорт-импорт миллий суғурта компанияси ташкилий-ҳуқуқий мақоми ва фаолиятининг ўзига хослиги билан мамлакат суғурта бозорида етакчилик қилмоқда.

Ўзбекистон Республикаси иқтисодиётига капитал қўйилмаларни йўналтираётган хорижий инвесторларнинг мулкӣ ва шахсий манфаатларининг комплекс суғурта ҳимоясини амалга оширишни ўзининг асосий йўналиши деб билган "Ўзбекинвест" компанияси 2005 йилда мамлакатимизнинг барча вилоятларида фаолият кўрсатётган ҳудудий филиаллари орқали жами 993,3 млрд. сўмлик суғурта ҳимоясини тақдим этди.

Компаниянинг суғурта мажбуриятлари 2005 йил мобайнида 2004 йилга нисбатан 2,2 фоизга ўсиб, 2501,1 млрд. сўмни, шу жумладан 1413,1 млн. АҚШ долларини ташкил этди.

Айни пайтда "Ўзбекинвест" компанияси халқаро капитал, технология, товарлар ва хизматлар бозорларида ўзбек экспортчиларини сиёсий ва тижорат қалтисликларидан комплекс суғурта ҳимояси билан таъминлаб келмоқда.

2005 йилда компания томонидан экспорт шартномаларини суғурталашга оид 304 та полис берилиб (олдинги йилга нисбатан ўсиш 2,6 баробар), улар бўйича суғурта мажбуриятларининг умумий миқдори 12,5 млрд. сўмни (ўсиш

4,8 баробар), шу жумладан 8,6 млн. АҚШ долларини ташкил этди. Хусусан, озиқ-овқат, кимё, енгил саноат, қурилиш, нефт ва газ, шунингдек хизмат кўрсатиш ва қишлоқ хўжалиги тармоқлари маҳсулотларини чет элга чиқарувчи экспортчи компанияларга ҳам суғурта ҳимояси тақдим этилди.

Экспортчилар компания тақлиф этаётган экспорт кредитларини суғурталаш ёрдамида ўзларини хорижий хусусий ва давлат харидорлари томонидан содир этилиши мумкин бўлган молиявий мажбуриятларни бажармаслик каби турли қалтисликлардан ҳимоя қиладилар.

Бундай ҳимоя турли бозорларда катта миқдорда савдо қилувчи компанияларга ҳамда ўзининг бутун экспорт айланмасини суғурталамоқчи бўлган экспортчиларга янада қулай шарт-шароитлар яратиб беради. Жумладан, 2005 йилда даъволар бўйича мазкур компаниянинг суғурта тўловлари 2004 йилга нисбатан 1,4 баробарга ошди ва қайта суғурталашни ҳисобга олганда 1726,2 млн. сўмни ташкил этди.

Шунингдек, инвестицион ва молиявий операциялар "Ўзбекинвест" фаолиятининг муҳим таркибий қисмларидан ҳисоб-

ланиб, уларнинг аҳамияти компания суғурта бизнеси кўламининг кенгайиб бориши билан ошиб бормоқда. Компаниянинг инвестицион портфели фонд ва кредит ресурслари бозорларидаги мавжуд воситаларни ҳисобга олган ҳолда тақсимланган.

Унинг миллий валютадаги асосий қўйилмалари банк депозитлари, давлат қисқа муддатли облигациялари, бошқа ташкилотлардаги улуши ҳамда акциялар ва депозит сертификатлардан иборат. Шунингдек, таъкидлаш керакки, "Ўзбекинвест" банк молиявий воситаларига инвестицияларни амалга оширишда ишончлилиқ даражаси юқори бўлган банклар билан ҳамкорлик қилади. Булар жумласига, Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий фаолият Миллий банки, "Асака" ДТАБ, АТ "Ўзсаноат-қурилишбанк", АТ "Ипотека банк", АТ "Ипак йўли" банки ҳамда хорижий етакчи банклар сирасига кирувчи "Барклайз Банк" (Лондон), "Азия Инвест Банк" (Россия)лар қиради.

Айни пайтда "Ўзбекинвест" экспорт-импорт миллий суғурта компанияси негизда "Ўзбекинвест интернейшнл" қўшма корхонаси, "Ўзбекинвест ЭКСИМИНФОРМ" маркетинг ҳамда "Ўзбекинвест АС-СИСТАН" сервис агентликлари, "Ўзбекинвест сармоясини" инвестиция компанияси, "Ўзбекинвест ҳаёт" суғурта компанияси ва "Суғурта олами" суғурта бизнеси ўқув марказлари фаолият юритиб келмоқда.

Назира МАВЛОНОВА.

ЎСИШ СУРЪАТИ 118 ФОИЗНИ ТАШКИЛ ҚИЛДИ

Универсал суғурта хизматларини тақдим этувчи "Ишонч" банклараро суғурта компаниясининг ташкил топганига бу йил 10 йил тўлди. Республика Вазирлар Маҳкамасининг 427- сонли "Банк тизимини ривожлантиришнинг комплекс дастурини амалга ошириш чоратадбирлари тўғрисида"ги Қарорига мувофиқ фаолият юрита бошлаган мазкур компания асосан банкларни ташқи ва ички ҳаттарлардан ҳимоялаб келади.

Доимо ишончли суғуртачи сифатида эътироф этилишини олий мақсад қилиб олган "Ишонч" суғурта компаниясининг устунлиги лаёқатлилиқ, тажриба ва эгилувчан тарифлар тизимини яхши йўлга қўйганлигидадир. Шунинг учун ҳам компания фаолияти кўлами йилдан-йилга кенгайиб бормоқда. Хусусан, йил бошидан буён (2006 йил сентябр ҳолатига кўра) амалда бўлган суғурта шартномалари 6830 тага етди. Суғурта қопламасининг жами суммаси эса, 115,3 млрд. сўм бўлиб, ўтган йилга нисбатан ўсиш суръати 118,2 фоизни ташкил этмоқда. "Ишонч" суғурта компаниясининг мижозлари асосан тижорат банклари бўлганлиги боис мазкур қопламанинг 80 фоизи банк-молия тармоғи ҳиссасига тўғри келмоқда.

Компания банк ва банк фаолиятини комплекс суғурта қилиш орқали барча операция хатарларни ишончли суғурта ҳимояси билан таъминлаш, пластик карточкалар суғуртаси орқали карточка ва унинг эгалари ҳаётининг хавфсизлигини таъминлаш ҳамда банк ходимлари томонидан йўл қўйилган хато ва эҳтиётсизлик натижасида мижозларга етказилган зарарни қоплаб бериш учун ишлаб чиққан суғурта маҳсулотларини амалга ошириш билан банк тизимини ривожлантиришга самарали ҳисса қўшмоқда.

Шунингдек, "Ишонч" суғурта компанияси махсус суғурта турлари билан биргаликда анъанавий суғурта турларини ҳам яхши йўлга қўйган. Бундай хизматлар жумласига мол-мулк, касбий масъулият, автотранспорт воситалари суғуртаси, автофуқаролик жавобгарлигини, инсон ҳаёти ва соғлигини суғурталаш, бахтсиз ҳодисалардан қилинадиган суғурта маҳсулотлари қиради.

Айни пайтда ўз ҳаёти ва фаолиятини турли хил ҳаттарлардан асраш, қолаверса фавқулодда ҳолатлар ҳаттарларини "Ишонч" суғурта компания ихтиёрига ишониб топширган мижозлар қаторида Ўзбекистон Банклар ассоциацияси, Осиё тараққиёт банки, Миллий банк, АТ "Ҳамкорбанк", "У-Т" банк, "Beta Algoritm" хорижий корхонаси, "Shisha-Idish", "Orient-Mebel" каби қўшма корхоналар, "Шўртаннефтегаз" очиқ турдаги акциядорлик жамияти ва мамлакатимиз бозорида тадбиркорлик фаолиятини юритаётган бошқа бир қанча миллий ва хорижий компаниялар мавжуд.

"Ишонч" банклараро суғурта компанияси жаҳонда етакчи бўлган суғурта компаниялари билан биргаликда қайта суғурталаш шартномаларини тузган бўлиб, айни пайтда бевосита улар ҳамкорликда фаолият юритмоқда.

Гулшан ЮСУПОВА.

ЭРОН "СОДЕРОТ"

БАНКИНИНГ ТОШКЕНТ ШАҲРИДАГИ ШЎҒБА БАНКИ

куйдаги лавозимлар бўйича мутахассисларни танлов асосида ишга қабул қилади:

- бош бухгалтер – иш стажи камида 3 йил бўлиши керак;
- бош бухгалтер ўринбосари – иш стажи камида 3 йил бўлиши керак;
- кредит бўлимининг бошлиғи – иш стажи камида 3 йил бўлиши керак;
- валюта операциялари бўйича масъул ижрочилар – иш стажи камида 1 йил бўлиши керак;
- валюта бўлимининг мутахассислари – иш стажи камида 1 йил бўлиши керак.

Чет тилларни биладиган ва банк тизимида иш стажига эга бўлган мутахассисларга устунлик берилади.

Тошкент шаҳрида доимий рўйхатдан ўтган бўлиши шарт.

Манзилимиз: Миробод тумани, Чехов кўчаси, 10-уй.

Телефонлар: 140-16-50; 140-16-51; 140-16-52.

ИЛМИЙ-АМАЛИЙ АНЖУМАНГА ТАЙЁРГАРЛИК

Ўзбекистон Республикаси Мустақиллигининг 15 йиллиги ва Банк – молия академиясининг ташкил этилганлигининг 10 йиллиги муносабати билан 2006 йил 4 ноябр куни академияда "Мустақиллик йилларида Ўзбекистон Республикаси банк – молия тизимининг ривожланиши" мавзусида илмий-амалий анжуман ўтказилади.

Бу анжуманни ўтказишдан мақсад Ўзбекистон банк – молия тизимини эркинлаштириш ва ривожлантириш юзасидан тажриба алмашиш, монетар ва солиқ – бюджет сиёсатларининг ташкил қилиниши хусусиятларини ўрганиш, қимматли қоғозлар бозорини такомиллаштириш, Ўзбекистон Республикаси банк-молия ва солиқ соҳаларида замонавий технологияларни татбиқ этиш ҳамда амалий тақлифларни ишлаб чиқиш кабилардан иборат.

Шу кунларда Банк – молия академияси ўтказиладиган анжуманга катта тайёргарлик кўрмоқда. Ташкилотчиларнинг билдиришларича, анжуманда банк тизимининг ривожланиш истиқболлари; солиқ – бюджет сиёсатини янада тако-

миллаштиришнинг устувор йўналишлари; Ўзбекистон фонд бозорининг ҳозирги ҳолати ва ривожланиш истиқболлари ҳамда интеграциялашув жараёнлари ва уларнинг республика банк-молия тизимининг янада ривожланишига таъсири каби йўналишлар бўйича илмий маъруза ва чиқишлар қилинади.

Ўтказиладиган анжуманга республикамизнинг барча иқтисодий ташкилотларидан раҳбар ходимлар, чет эллардан меҳмонлар, 28 та тижорат банкдан вакиллар тақлиф этилган. Анжуман материаллари тўплам сифатида чоп этилади.

Кумуш ЖУМАЕВА.

БАНК АХБОРОТНОМАСИ

АХБОРОТ—ТАҲЛИЛИЙ ГАЗЕТА

МУАССИСЛАР:

**Ўзбекистон Республикаси
Марказий банки**

**Жаҳон иқтисодиёти ва
дипломатия университети**

"Moliya yangiliklari agentligi" МЧЖ

**Тадбиркорликни ахборот билан
қўллаб-қувватлаш "Заковат"
ижтимоий жамғармаси**

ТАҲРИР КЕНГАШИ:

Файзулла Муллажонов

(Таҳрир Кенгашининг раиси),

Қахрамон Рофиев

(Таҳрир Кенгашининг раис ўринбосари),

Равшан Охунов

(Таҳрир Кенгашининг

масъул котиби),

Раҳмон Каримов

Абдурахмат Боймуротов

Баҳодир Хўжаев

Михаил Перпер

БОШ МУҲАРРИР

Шавкат Назаров

БОСИШГА ТАЙЁРЛОВЧИ:

"Moliya yangiliklari agentligi" МЧЖ

АХБОРОТ ХИЗМАТИ КЎРСАТУВЧИЛАР:

ЎЗА, «Туркистон-пресс» НАА,

«Иқтисодиёт ахборот агентлиги»,

«Бухоро-пресс» АА.

Реклама ва эълонлар учун

134-43-18

телефони орқали мурожаат қилинг.

ТАҲРИРИЯТ МАНЗИЛИ:

700000, Тошкент,

Ғ. Мавлонов кўчаси, 1а-уй.

e-mail: bankingnews@tsht.uz

www: finance.uz

Босилган материаллар муаллифларининг нуқтаи назари таҳририятнинг нуқтаи назарига мос келмаслиги мумкин. Рекламаларнинг мазмунини учун реклама берувчиларнинг ўзлари масъулдир.

Таҳририятнинг ёзма розилиги бўлганидагина, "БА"да эълон қилинган материалларни кўчириб босишга ижозат берилади. Қўлёзмалар тақриз қилинмайди ва қайтарилмайди.

① Материал тижорат асосида чоп этилмоқда.

Газета Ўзбекистон матбуот ва ахборот агентлигида **137-тартиб рақами** билан рўйхатга олинган.

Буюртма № Г-1204

Тираж 5255 нусха.

Босишга рухсат этилди

24.10.2006 й.